

Хмельницький національний університет
Факультет економіки і управління
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістр

Освітній рівень

на тему: Управління фінансовим потенціалом малих та середніх підприємств за матеріалами ТДВ «Хмельницьке Автотранспортне підприємство 16862»

Галузь знань

07 «Управління та адміністрування»

Шифр і назва галузі знань

Спеціальність

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Шифр і назва спеціальності

Освітня програма

«Фінанси, банківська справа та страхування»

ДРФБС.018222.01.04.00

Виконала: студентка II курсу,
група ФБСмз-20-1

Анастасія ЖАРУК

Підпис, дата

Ініціали, прізвище

Керівник: д-р. екон. наук, професор

Ніла ХРУЩ

Підпис, дата

Ініціали, прізвище

Нормоконтроль

Підпис, дата

Ініціали, прізвище

До захисту допускаю:

Зав. кафедри

д-р. екон. наук, професор

Підпис, дата

Ніла ХРУЩ

Ініціали, прізвище

_____ 2021 р.

Хмельницький 2021

ЗМІСТ

	С.
Вступ	5
1 Загальнотеоретичні засади управління фінансовим потенціалом малих та середніх підприємств	8
1.1 Сутність, види та основні характеристики фінансового потенціалу малих та середніх підприємств	8
1.2 Концептуальні основи формування та управління фінансовим потенціалом підприємств	16
2 Аналітико-практичні аспекти управління фінансовим потенціалом малих і середніх підприємств	27
2.1 Аналітична оцінка стану та тенденцій фінансового розвитку підприємств малого і середнього бізнесу	27
2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності та показників фінансового потенціалу ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках	35
3 Напрями підвищення ефективності управління фінансовим потенціалом ТДВ «Хмельницьке АТП 16862»	53
Висновки	64
Список використаних джерел	68
Додатки	75

Вступ

Актуальність дослідження. За умов векторного розвитку ринкових бізнес-процесів особливої актуальності набуває проблема встановлення максимальних можливостей потенціалу кожного підприємства, оскільки без якісної діагностики та оцінювання рівня власного фінансового потенціалу може стати під загрозою досягнення позитивних фінансових результатів. З метою стабілізації та забезпечення ефективної роботи малі та середні підприємства мають вживати комплекс заходів, що націлені на удосконалення процесів управління потенціалом. Управління фінансовим потенціалом малих та середніх підприємств є особливо важливим і актуальним завданням, адже характеризує не тільки поточний фінансовий стан підприємства МСБ, а також визначає тенденції його розвитку.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Процеси управління фінансовим потенціалом є предметом дослідження багатьох вчених, їх висвітлювали у працях: Адамова І.З., Боронос В.Г., Варналій З.С., Воронкова А.Г., Григоруk П.М., Гаєвська Л. М. Гузенко Т. С., Давиденко Н.М., Демчишак Н., Ільїна К., Іванець О. О. Кирилова Л. І., Комарецька П. В., Маринич І. А., Маслиган О. О., Пробоїв О.А., Погорелов Ю. А., Шандрівська О. Є. Вагомий внесок у розв'язання окреслених проблем зробили: В. Мікловда, Н. Міщенко, О. Кузьмін., О. Костевич, Н.Кубіній, О. Олексюк, І. Плікус, І. Репіна, О. Федорін, П. Фомін, Н. Хрущ та багато інших вчених. Проте, залишаються недостатньо вивченими теоретико-методичні та практичні аспекти процесів управління фінансовим потенціалом підприємств МСБ, це і зумовило вибір теми дипломної роботи, мету, структуру та її основні завдання.

Мета дипломної роботи полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад управління фінансовим потенціалом малих та середніх підприємств.

Для досягнення наміченої мети в роботі було поставлено і вирішено наступні завдання:

- встановити сутність, види та основні характеристики фінансового потенціалу малих та середніх підприємств;
- обґрунтувати інструменти формування та управління фінансовим потенціалом підприємств;
- провести аналітичну оцінку стану та тенденцій фінансового розвитку підприємств малого і середнього бізнесу;
- здійснити аналіз фінансово-господарської діяльності та показників фінансового потенціалу ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках;
- обґрунтувати напрями підвищення ефективності управління фінансовим потенціалом ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» на основі вдосконалення складових стратегії підприємства.

Об'єктом дослідження є процеси управління фінансовим потенціалом малих та середніх підприємств.

Предметом дослідження виступають теоретичні і методичні засади управління фінансовим потенціалом малих та середніх підприємств.

Для досягнення окресленої мети у дипломній роботі було використано такі методи дослідження: аналіз та синтез, екстраполяцію, структурний аналіз, факторний аналіз, фінансовий аналіз (вертикальний, горизонтальний, порівняльний), порівняння і експертну оцінку, індексний метод, економіко-математичне моделювання тощо.

Нормативна і інформаційна база дослідження містить: нормативні акти КМУ, матеріали Державної служби статистики України, законодавчі і нормативні акти України, офіційні фінансові звіти підприємств, наукові праці вітчизняних та зарубіжних авторів, звітність і інші матеріали діяльності ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

- *удосконалено* науково-методичний підхід управління фінансовим потенціалом малих та середніх підприємств шляхом розробки системи

показників оцінювання і побудови інтегрального показника рівня фінансового потенціалу, що дозволило побудувати загальний механізм управління фінансовим потенціалом підприємства та окреслити перспективи розвитку ТДВ «Хмельницьке АТП 16862».

- *дістали подальшого розвитку* елементи стратегічного управління фінансовим потенціалом малих та середніх підприємств завдяки розробки рекомендованого графіку стратегічного планування і стратегічного плану для ТДВ «Хмельницьке АТП 16862», це сприятиме ефективному перспективному розвитку підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Основні рекомендації та висловлені пропозиції щодо управління фінансовим потенціалом підприємств, що ґрунтуються на результатах здійсненого комплексного дослідження, націлені на підвищення ефективності тактичного та стратегічного управління малих та середніх підприємств.

Апробація результатів дипломної роботи. Результати дослідження були викладені на конференціях: II Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених «Розвиток інноваційного фінансового управління суб'єктами економіки в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України» (16 листопада 2021 р., м. Хмельницький, ХНУ); VI Міжнародній науково-практичній конференції «Інструменти регулювання національної економіки та національної безпеки в умовах сучасних глобальних викликів» (5-6 листопада 2021 р., м. Хмельницький, ХНУ). Основні положення роботи були оприлюднені та опубліковані у науковій праці, обсягом 0,3 друк. арк. [52].

Обсяг та структура дипломної роботи. Дипломна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дипломної роботи становить 74 сторінки комп'ютерного тексту (без додатків) і містить 15 таблиць, 27 рисунків та 2 додатки. Список використаних джерел налічує 52 найменування і розміщений на 7 сторінках.

1 Загальнотеоретичні засади управління фінансовим потенціалом малих та середніх підприємств

1.1 Сутність, види та основні характеристики фінансового потенціалу малих та середніх підприємств

Потенціал підприємства широко досліджується у економічній літературі. Значної популярності це поняття набувало посеред науковців ще початку століття. Потенціал підприємства виступає одним із ключових складових господарської діяльності суб'єктів господарювання, він забезпечує не лише поточні фінансові результати, а також визначає майбутні перспективи розвитку підприємства. Потенціал підприємства це складна систему взаємопов'язаних елементів, які забезпечують можливості для ефективного цілеспрямованого розвитку суб'єкту господарювання в умовах сьогодення.

Фінансовий потенціал підприємства містить у собі сукупність всіх наявних фінансових ресурсів та можливість їх розподілу. Отже, звідси можна стверджувати про два підходи до розуміння сутності поняття «фінансовий потенціал»: ресурсний та результативний.

Прихильники ресурсного підходу під фінансовим потенціалом розуміють потенційні фінансові показники виробництва.

Прихильники результативного підходу трактують більш широко і стверджують що фінансовий потенціал - це економічні відносини на підприємстві, які виникають із метою досягнення максимального прибутку за результатами його діяльності.

На основі аналізу літературних джерел в яких є трактування сутності фінансового потенціалу нами систематизовані визначення цього поняття за 2 підходами до розуміння його сутності (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1 – Класифікація підходів щодо сутності поняття «фінансовий потенціал» (систематизовано автором)

Автор	Трактування
Ресурсний підхід	
Давиденко Н.М. [12 с. 15]	фінансовий потенціал це обсяг власних, позичених та залучених фінансових ресурсів підприємства, якими воно може розпоряджатися для здійснення поточних та перспективних витрат.
Ільїна К. [17, с. 256]	Сукупність можливостей підприємства, які визначаються наявністю і організацією використання фінансових ресурсів.
Демчишак Н. [13, с. 200]	Забезпеченість фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, доцільність їх розміщення та ефективність використання.
Пробоїв О. А. [40, с. 17]	Здатність до оптимізації фінансової системи із залучення та використання фінансових ресурсів.
Семенов Г. А. [43, с. 137]	Обсяг власних, позичених та залучених фінансових ресурсів підприємства, якими воно може розпоряджатися для здійснення поточних та перспективних витрат.
Маринич І. А. [28, с. 105]	Фінансовий потенціал включає окремі складові фінансових ресурсів підприємства, а саме – статутний, додатковий і резервний капітали, цільове фінансування, фонди накопичення, оборотні активи тощо.
Результативний підхід	
Кирилова Л. І. [18, с. 298]	Фінансовий потенціал створює фундамент для трансформації наявного у підприємства ресурсного потенціалу в конкретні результати господарської діяльності підприємства.
Стецюк П. [44, с.12]	Фінансовий потенціал – сукупність фінансових ресурсів, з приводу яких на підприємстві виникають відповідні організаційно-економічні відносини, які в кінцевому рахунку спрямовані на забезпечення його високоефективного та прибуткового функціонування.
Гузенко Т. С. [11, с. 25]	Фінансовий потенціал – це сукупність фінансових ресурсів, спрямованих на реалізацію і нарощування економічного потенціалу з метою максимізації прибутку.
Погорелов Ю. А. [47, с. 72]	Фінансовий потенціал – сукупність фінансових ресурсів, що беруть участь у виробничо-господарській діяльності; він характеризується можливістю їх залучення для фінансування майбутньої діяльності і певних стратегічних напрямів розвитку підприємства.

Результати аналізу у таблиці 1.1 свідчать, що серед науковців немає єдиного трактування поняття «фінансовий потенціал підприємства».

Більшість переважає ресурсний підхід, який прирівнює фінансовий потенціал до наявних фінансових джерел, що утворені в результаті ефективного використання наявних можливостей підприємства. Дещо менш популярним вважається результативний підхід, тобто спрямування на досягнення максимального результату діяльності підприємства. Разом з тим подані науковцями визначення є неповними.

На нашу думку, загальною помилкою є акцент тільки на поточному фінансовому стані підприємства без врахування перспектив його розвитку майбутньому. Із врахуванням попередніх трактувань, вважаємо вірним трактування фінансового потенціалу як сукупність взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих елементів, які використовуються для досягнення поточних і запланованих фінансових результатів діяльності підприємства.

Отже, в підсумку вважаємо, що фінансовий потенціал це сукупність фінансових ресурсів виробничо-господарської діяльності та можливість їх залучення для досягнення фінансових результатів на поточний момент та зі стратегічним спрямуванням на перспективу.

При трактуванні сутності поняття, багато учених застосовує ключові слова. За результатами проведеного аналізу нами побудовано схематичну діаграму, яка відображає структуру поглядів науковців на розуміння поняття «фінансовий потенціал підприємства» (рисунок 1.1).

За результатами здійсненого аналізу можна сформулювати узагальнююче визначення поняття «фінансовий потенціал» за такими ключовими словами: сукупність ресурсів підприємства (11 %), наявні можливості та здібності підприємства (18 %), за допомогою яких забезпечується максимально можливий обсяг виробництва (29 %) та досягаються відповідні цілі діяльності (21 %) суб'єктів господарювання.

Дослідження показало, що в більшості публікацій поняття «фінансовий потенціал» вживається на макрорівні, або як елемент чи один з видів потенціалу підприємства. Тільки окремі вчені виділяють це поняття як

окремий об'єкт дослідження, що має певну структуру, яким можна управляти, а також який можна аналізувати і оцінювати [8, с. 23].

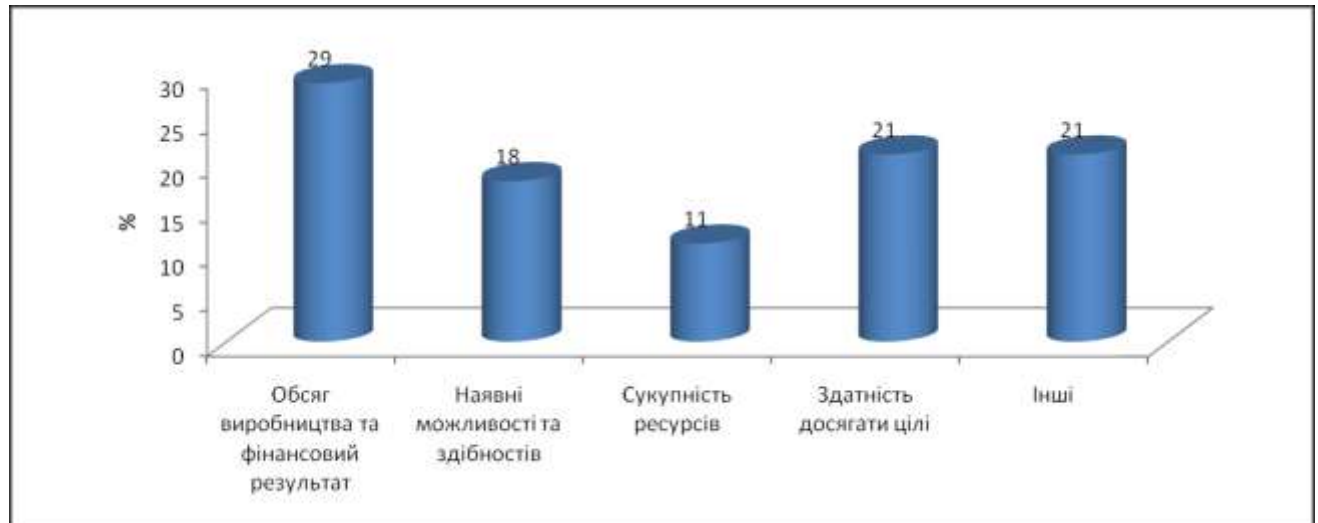

Рисунок 1.1 – Розподіл визначень науковців щодо розуміння поняття «фінансовий потенціал»

У процесі дослідження фінансового потенціалу підприємств потрібно враховувати всі фактори, які впливають на величину фінансового потенціалу МСП (малого та середнього підприємства) (це такі як: внутрішні і зовнішні) та на оцінку фінансового потенціалу (рисунок 1.2 та 1.3).

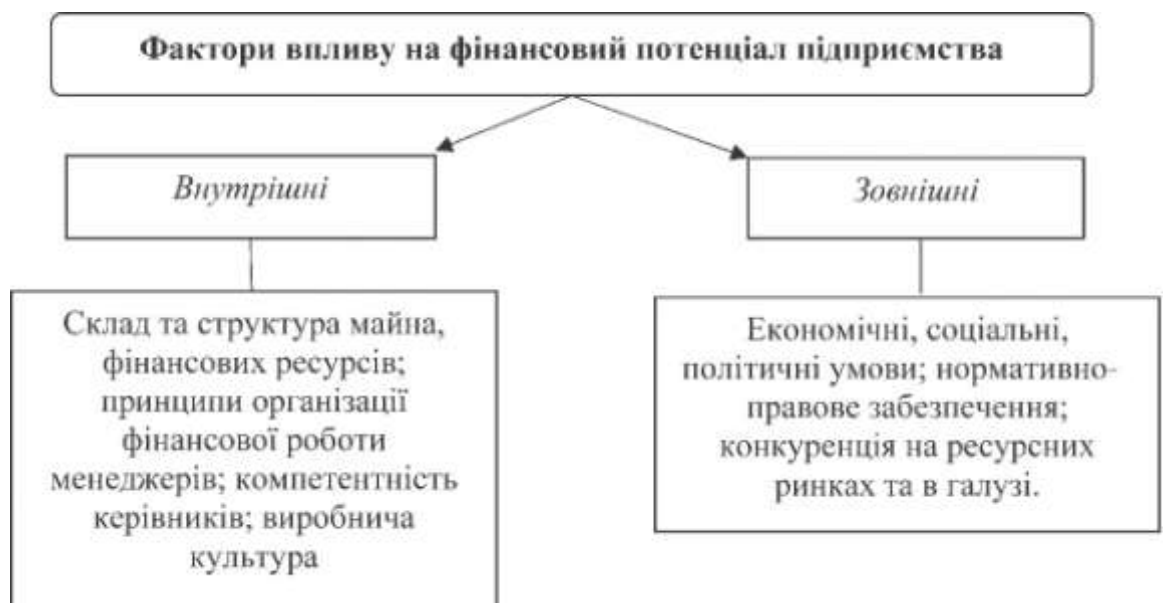

Рисунок 1.2 – Фактори впливу на фінансовий потенціал МСП

Внутрішні фактори значно залежать від організації і управління підприємством, саме тому керівництво підприємства спроможне впливати на ці фактори та змінювати їх. Отже, МСП шляхом впливу на внутрішні фактори може підвищувати свій власний фінансовий потенціал.

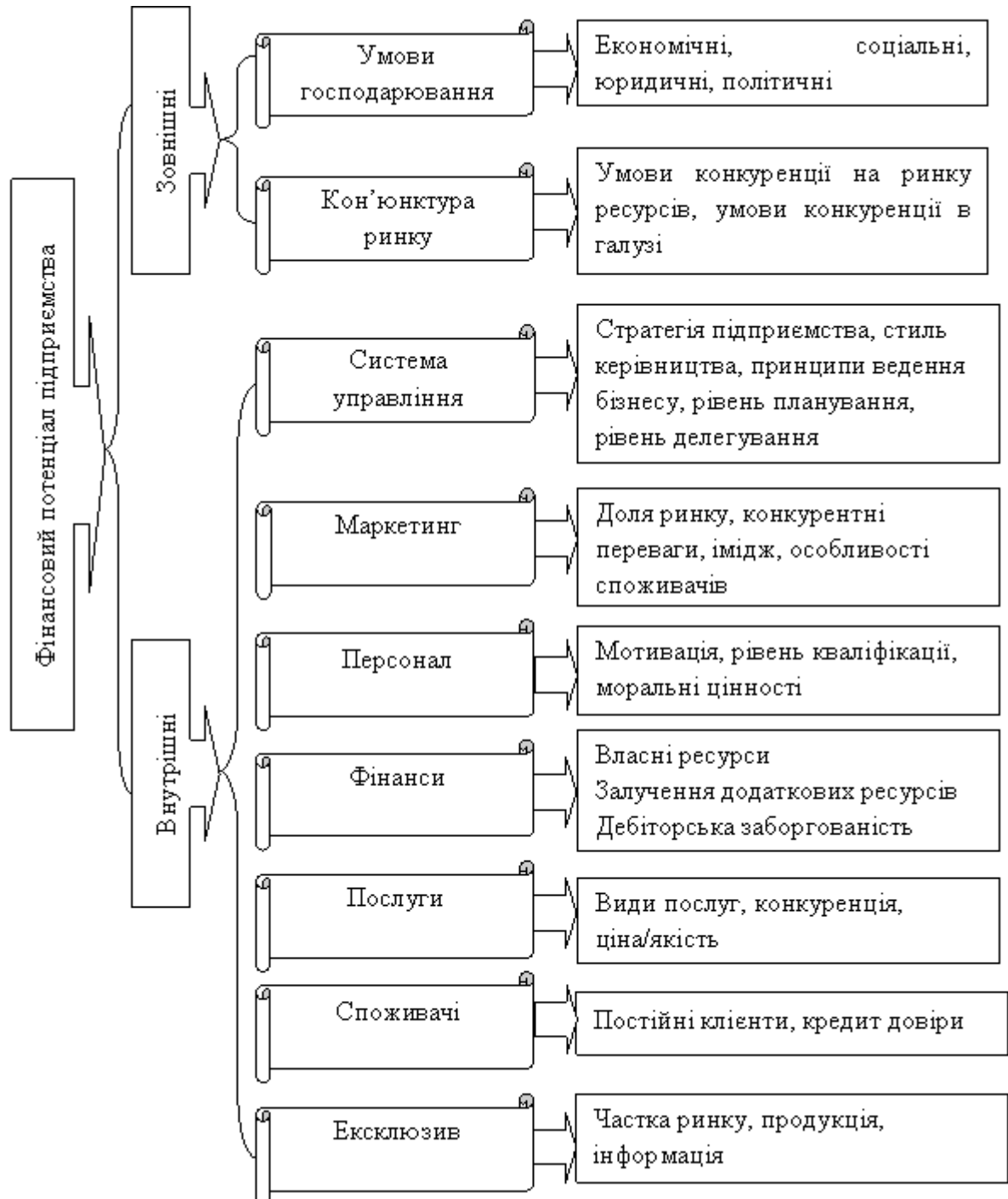

Рисунок 1.3 – Система факторів впливу на фінансовий потенціал МСП (узагальнено автором за джерелами: [3, 6, 12, 18, 36 та ін.])

В свою чергу, та на відміну від внутрішніх факторів впливу, зовнішні фактори залежать від політики держави в тій чи іншій сфері, від кон'юнктури фінансових ринків, стану економіки держави, галузі, до якої належить те чи інше підприємство, тощо.

До факторів впливу на фінансовий потенціал МСП доцільно додати такі як: імідж та ексклюзив, які мають вагоме значення в процесі управління фінансовим потенціалом підприємства.

Імідж підприємства є своєрідним капіталом. Імідж підприємства створюється коли МСП виділяють кошти на рекламу, на обслуговування покупців, різні супутні послуги, післягарантійне обслуговування, бренд, торгову марку. підприємствам доцільно створити також базу даних постійних клієнтів, які і «приносять виручку підприємству» та популяризують його продукцію серед населення, і тим самим формують попит на продукцію.

Є доцільним виділення фактору ексклюзив, до якого входять послуги, товар, інформація, якою володіє лише це підприємство, що створює йому унікальність в очах споживачів, а, отже, і переваги перед прямими конкурентами.

У цілому всі зазначені фактори не лише впливають на фінансовий потенціал підприємства, вони прямо чи опосередковано беруть участь у формуванні потенціалу МСП. Досить важливо враховувати їх при оцінці фінансового стану, плануванні показників та у процесі виборі стратегії підприємства.

Фінансовий потенціал має велике значення у структурі стратегічного потенціалу підприємства, оскільки:

— здійснює вплив на ринковий потенціал та при цьому забезпечує фінансову сторону здійснення маркетингових досліджень, гнучкість цінової політики, зниження витрат на збут, збільшує частку ринку;

– в управлінському потенціалі гарантує стабільний фінансовий стан, прибутковість та рентабельність МСБ (малого та середнього бізнесу);

– гарантує вільні фінансові ресурси для здійснення низки операцій, купівлі новітніх технологій [47, с. 201].

Фінансовий потенціал підприємства представляє собою складову економічного потенціалу, він перебуває у тісному взаємозв'язку із іншими його складовими і забезпечує стабільний розвиток підприємства та його конкурентоспроможність.

З метою фінансового потенціалу МСП потрібно розглянути його структурну побудову.

Аналіз літературних джерел свідчить, що виділяють наступні складові:

– фінансовий потенціал стійкості - це здатність підприємства забезпечувати свою життєдіяльність власними коштами підприємства;

– фінансовий потенціал забезпечення, який характеризує ефективність розпоряджання власними ресурсами (коштами підприємства) та доцільність і оптимальність умов залучення фінансових ресурсів зі сторони (ззовні);

– фінансовий потенціал розвитку, він є проявом здатності розвитку суб'єкту господарювання на основі інвестиційних вкладень.

На основі аналізу різних підходів науковців щодо будови фінансового потенціалу підприємства, пропонуємо здійснити класифікацію за такими ознаками як: цільове спрямування, фактори впливу, джерела формування (рисунок 1.4).

Вважаємо, що найбільш точною є структура фінансового потенціалу підприємства за ресурсними можливостями.

У цьому випадку фінансовий потенціал підприємства розглядається як фінансові ресурси та як можлива перспектива розвитку підприємства у майбутньому (із врахуванням всіх видів діяльності підприємства).

У той же час, окремими складовими доцільно виділити внутрішній фінансовий потенціал, який представлений валовими накопиченнями,

джерелами ресурсів (коштів), дохідністю, капіталом, активами підприємства, показниками балансу та зовнішній фінансовий потенціал, який являє собою інвесторів, страхові компанії, різні фінансові інститути, тощо.

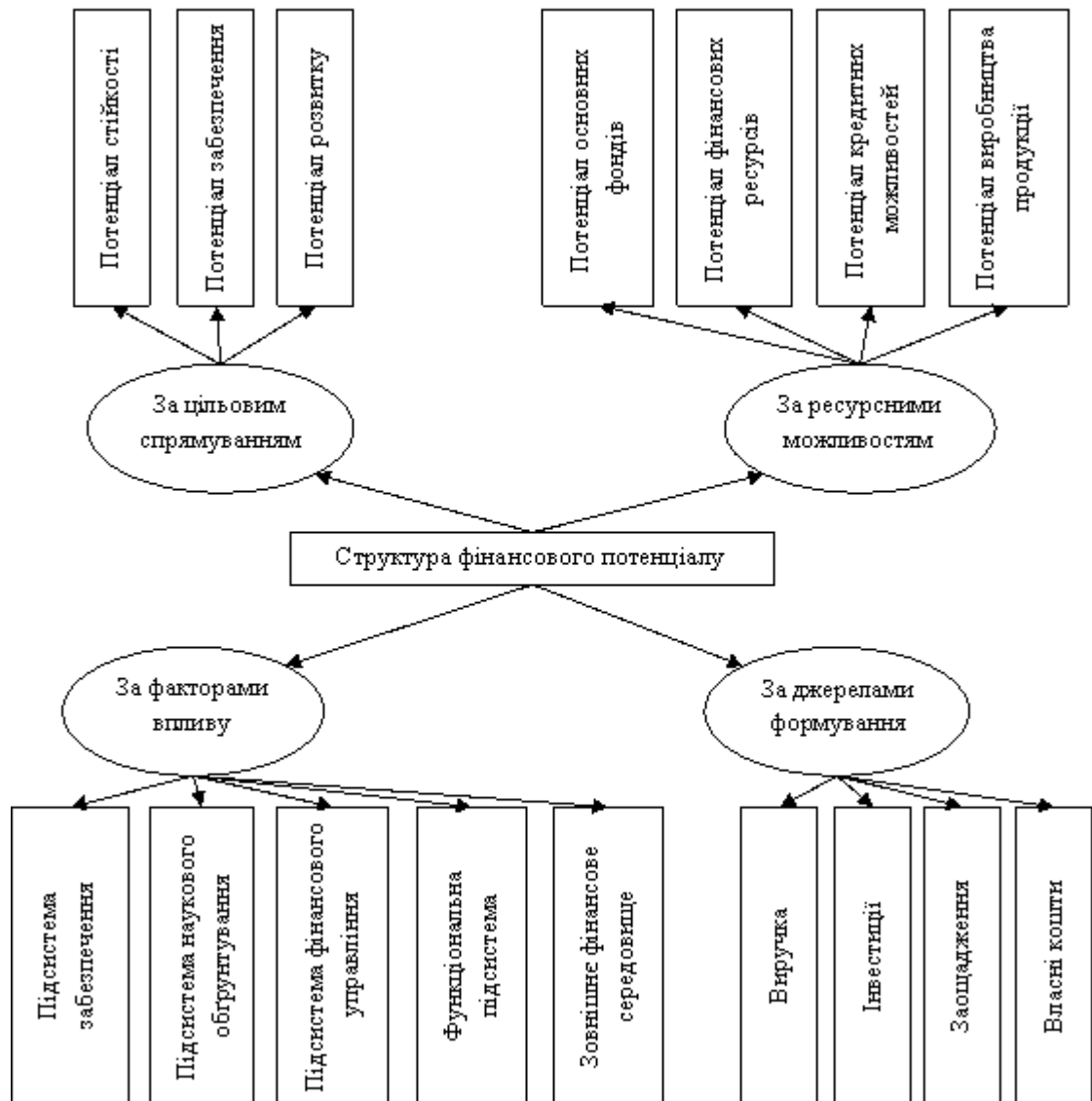

Рисунок 1.4 – Структурна будова фінансового потенціалу підприємства (побудовано автором на основі джерел [3, 6, 12, 18, 25, 31, 36, та ін.])

Таким чином, фінансовий потенціал підприємств МСБ – це багатогранне поняття із суттєвим сутнісним наповненням та складною структурною будовою.

1.2 Концептуальні основи формування та управління фінансовим потенціалом підприємств

Формування потенціалу підприємства - це процес ідентифікації та створення спектра підприємницьких можливостей, його структуризації та побудови певних організаційних форм задля стабільного розвитку та ефективного відтворення [45, с. 23]. Фінансова система держави виступає основою для формування фінансового потенціалу у розрізі окремих видів фінансових ресурсів (рисунок 1.5).

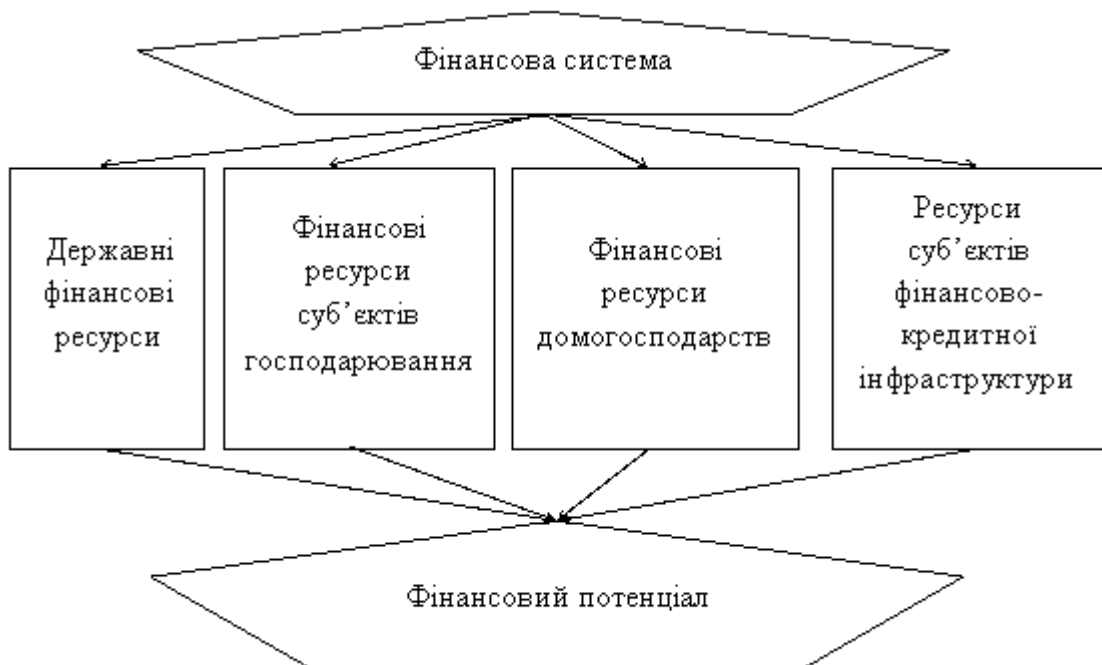

Рисунок 1.5 – Фінансовий потенціал підприємств у загальній структурі фінансової системи держави [45, с. 23]

Як свідчать дослідження, з метою ухвалення ефективних управлінських фінансових рішень необхідно володіти об'єктивною та якісною інформацією щодо тенденцій розвитку фінансового потенціалу підприємства. Це надзвичайно важливо у контексті стратегічного розвитку підприємства, це пов'язано із значною стохастичністю і невизначеністю

зовнішнього економічного оточення підприємства МСБ у майбутньому періоді.

До найбільш ефективних інструментів зниження ймовірності невизначеності майбутнього та мінімізації фінансових ризиків відноситься планування фінансового потенціалу підприємства. Це пов'язано з тим, що планування надає можливість:

- оперативного використання сприятливих кон'юнктурних можливостей;
- своєчасного виявлення можливих майбутніх проблеми;
- забезпечення координації та взаємодії структурних підрозділів підприємства;
- оптимізації розподілу фінансових ресурсів між різними напрямками їх використання.

Значна частина дослідників розглядають планування фінансового потенціалу підприємства як конститутивний атрибут і ключовий елемент фінансового планування. Це впливає із того, що головним і основним об'єктом фінансового планування розглядаються фінансові ресурси, що є базою формування фінансового потенціалу підприємства. У той же час, у теоретичній та методично-прикладній площині зазначена сфера фінансового управління характеризується відсутність єдиного бачення щодо вирішення надзвичайно важливих ключових питань.

Ми підтримуємо думку, що теорія планування фінансового потенціалу це науково обґрунтоване розкриття сутності, цільових параметрів, завдань і послідовності етапів його здійснення, що ґрунтуються на комплексі логічних і фундаментальних узагальнень практики фінансової діяльності підприємств, а також на розумінні специфіки і закономірностей розвитку даного процесу. Поряд із цим, фінансовий потенціал це категорія, яка являє собою сукупність об'єктивних передумов (можливостей) щодо залучення такого обсягу фінансових ресурсів, який підприємство спроможне відшкодувати в повному обсязі за рахунок чистих грошових потоків від виробничих і інвестиційних

програм, для реалізації яких власне залучаються ці фінансові ресурси [45, с. 13].

Планування фінансового потенціалу підприємства виступає важливим елементом механізму управління процесами його формування, використання і розвитку (рисунок 1.6).

Планування фінансового потенціалу має забезпечити вирішення певних економічних завдань, що входять у компетенцію його функціонального призначення. Такими надто важливими є наступні (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2 – Економічні завдання планування фінансового потенціалу підприємства МСБ [складено за 45, с. 13].

Завдання	Сутність економічного завдання планування фінансового потенціалу підприємства
1	максимальне забезпечення власними фінансовими ресурсами виробничої, інвестиційної і фінансової діяльності
2	створення передумов для розширення доступу до зовнішніх джерел фінансування господарської діяльності підприємства
3	встановлення раціональних взаємовідносин з фінансовими інститутами, кредиторами та інвесторами
4	виявлення внутрішньогосподарських резервів розвитку і підвищення ефективності використання фінансового потенціалу
5	оптимізація розподілу фінансових ресурсів за конкуруючими напрямками їх використання
6	координація і синхронізація діяльності центрів відповідальності та структурних підрозділів підприємства у сфері розвитку і використання фінансового потенціалу
7	контроль за ефективністю формування та використання фінансового потенціалу
8	забезпечення фінансової адаптивності підприємства

Таким чином, нами встановлено основні завдання планування фінансового потенціалу, що є надто важливими в умовах сьогодення.

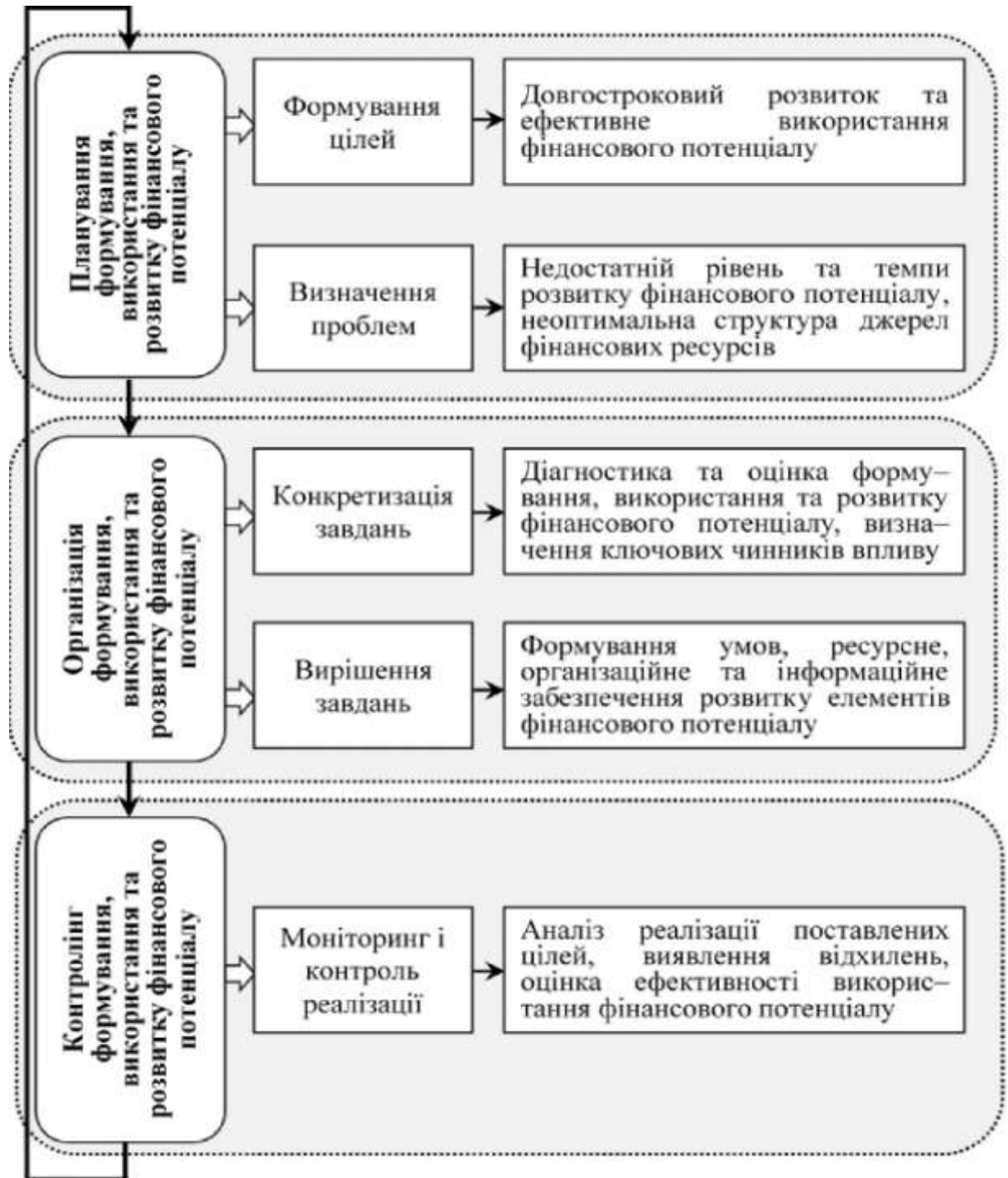

Рисунок 1.6 – Загальна схема механізму управління фінансовим потенціалом підприємства МСБ (складено на основі [5, 15, 21])

У ході управління фінансовим потенціалом підприємства постає також необхідність контролю за утворенням та застосуванням фінансового потенціалу. Так, процес контролю потрібно визначати як функціонування суб'єктів контролю, котрі є інтегрованими у визначену структуру і спрямованими на досягнення поставленої мети (із врахуванням поставлених завдань, використанням певних методів і принципів контролю)

З метою встановлення тенденцій та можливих відхилень використовують не тільки людський фактор, але і певні значення і природні показники.

Процес контролю за фінансовим потенціалом підприємства складається із послідовних етапів (рисунок 1.7).

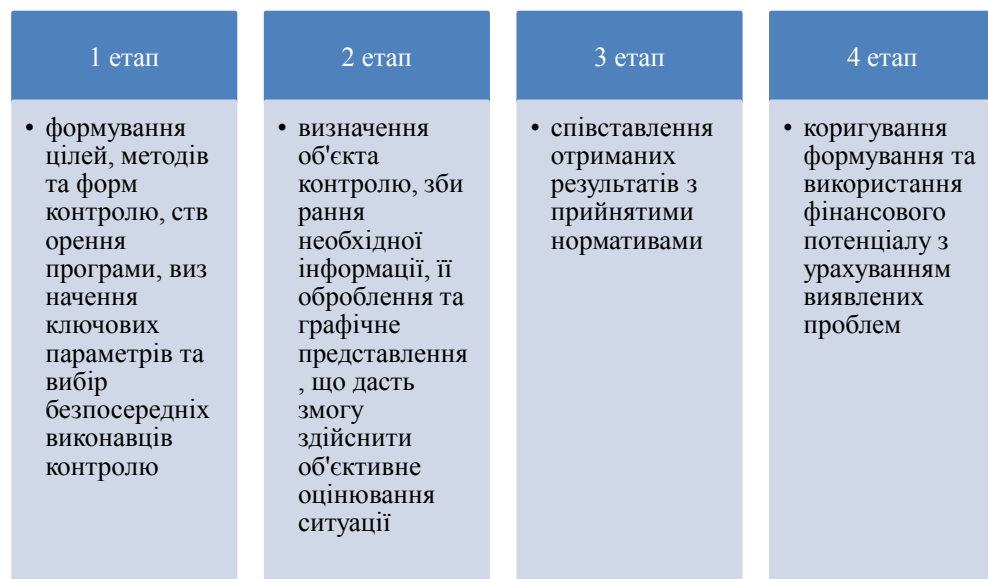

Рисунок 1.7 – Процес контролю за фінансовим потенціалом підприємства МСБ (складено на основі [29,9])

Важливим аспектом управління фінансовим потенціалом підприємства є вибір підходів до його реалізації.

Управління фінансовим потенціалом базується на використанні сукупності таких наукових підходів:

- Процесний підхід - визначає управління фінансовим потенціалом підприємства, як логічно впорядкований процес, що акумулює в собі взаємопов'язані дії, спрямовані на забезпечення ефективності формування та реалізації фінансового потенціалу підприємства [24].
- Системний підхід - згідно даного підходу управління фінансовим потенціалом розглядається як комплекс взаємопов'язаних компонентів [9].
- Ситуаційний підхід - визначає потребу у застосуванні певної сукупності інструментів та прийомів управління фінансовим потенціалом підприємства в особливих умовах його господарської діяльності [24].
- Структурний підхід - розкриває структуру компонентів фінансового потенціалу з метою виявлення раціональної співзалежності і нарощення обґрунтованості розподілу ресурсів між ними [9].
- Функціональний підхід - діяльність щодо управління фінансовим потенціалом розглядається як сукупність функцій, які потрібно виконати для досягнення цілей та передбачає пошук зовсім нових, оригінальних технічних рішень для задоволення реальних або потенційних потреб [16].
- Ресурсний підхід - пов'язаний із моніторингом ресурсів і націлений на врегулювання рівня укомплектованості досліджуваного об'єкта ресурсами, потенційно необхідних для здійснення визначеної діяльності [9].
- Ринковий підхід - дозволяє визначити рівень фінансового потенціалу підприємства як сукупність фізичних і вартісних оцінок окремих його компонентів [9].
- Виробничий підхід - передбачає становлення та досягнення виробничих конкурентних переваг шляхом найбільш раціонального використання всіх видів ресурсів для задоволення потреб споживачів при найменшій шкоді навколишньому середовищі [48].
- Вартісний підхід - головною метою при управлінні фінансовим потенціалом виступає максимізація вартості, є фундаментом механізму стратегічного і оперативного управління [9].

- Цільовий підхід - спрямований на досягнення кінцевих результатів, з урахуванням відповідності наявного потенціалу досягненню поставлених цілей [9].

Фінансовий потенціал, як об'єкт управління, підлягає процесам прогнозування, координування і реалізації, із використанням низки фінансових методів.

Так, процес прогнозування здійснюється на основі низки показників попередніх періодів із врахуванням прогнозованих обсягів реалізації, виручки від реалізації, ефективності інвестиційних проектів, рентабельності капіталу, це проявляється як фінансові інструменти. Етап прогнозування (планування, націлений на забезпечення фінансової стійкості підприємства.

В основі інформаційного забезпечення аналізу та оцінки фінансового потенціалу підприємства лежить інформаційна база, яка складається з п'яти блоків (рисунок 1.8).

Рисунок 1.8 – Інформаційна база фінансового потенціалу МСП

Надамо характеристику кожного блоку інформаційної бази фінансового потенціалу підприємства.

Блок відомостей регулятивного характеру містить: закони, положення, постанови, інші нормативно-правові акти, які в комплексі є правовою базою фінансових інститутів. Щодо характеру виконання зазначених документів, то вони є обов'язковими до виконання.

Блок фінансові відомості нормативно-довідкового характеру містить: стандарти, вимоги і кількісні нормативи державних органів, міжнародних організацій у сфері фінансових ресурсів.

Блок бухгалтерська звітність включає дані, які характеризують майновий і фінансовий стан підприємства.

Інформація статистичної звітності містить показники статистичної звітності. Ця інформація є дуже важливою при прийнятті управлінських рішень, особливо для суб'єктів господарювання, які працюють на ринку цінних паперів.

Несистемні дані - це відомості, які не мають прямого відношення до фінансової сфери, або виникають поза інформаційною системою. наприклад це інформація що зазначена у аудиторському висновку.

Нормативно-правову базу управління фінансовим потенціалом складають наступні документи (таблиця 1.3).

На основі ознайомлення із літературою з даної проблематики зазначимо, що аналіз та оцінка фінансового потенціалу підприємства проводиться за науково-методичними комплексними підходами [1, 25, 30, 22, 47].

У цілому, комплексна оцінка фінансового потенціалу підприємства це характеристика його діяльності, вона дає можливість визначити місце суб'єкта господарювання у системі економічних відносин. Комплексна оцінка є основою при прийнятті виважених управлінських рішень, виборі стратегії підприємства, напрямів подальшого розвитку.

Таблиця 1.3 – Нормативно-правова база управління фінансовим потенціалом складено із використання [1, 25, 30, 22, 47 та ін.].

Документи	Короткий зміст
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 року	містить у собі мету, принципи та вимоги до побудови фінансової звітності, а також розкриття її елементів
Господарський кодекс України	регулює господарські відносини та провадження господарської діяльності
Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені Наказом Міністерства фінансів №433 від 28.03.2013 зі змінами та доповненнями	містить вказівки щодо заповнення балансу, звіту про фінансові результати, звіту про власний капітал, звіту про рух грошових коштів.
Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації №121 від 08.02.2001 року	визначено зміст поняття «фінансовий стан», а також подано розрахунок показників фінансового стану підприємства та оформлення результатів аналізу
Податковий кодекс України	визначає основи справляння податків та зборів
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»	регулює заповнення та ведення звітності підприємством, можливістю ведення спрощених форм звітності
Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку суб'єктами малого підприємництва від 15.06.2011 року	визначають систему реєстрів, порядок і спосіб реєстрації та узагальнення інформації в них без застосування подвійного запису для складання Спрощеного фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва
Методичні рекомендації щодо оплати праці працівників малих підприємств від 13.08.2004 року	зроблено акцент на застосуванні різноманітних форм і систем оплати праці, побудованих з використанням окремих тарифних сіток та схем посадових окладів, єдиних тарифних сіток, різних за методологією побудови систем оплати праці з урахуванням широкого спектра видів економічної діяльності та умов організації праці на малих підприємствах

Комплексна оцінка виступає втіленням сукупності показників фінансового стану підприємства, які характеризують всі аспекти

господарської діяльності та її ефективності. Інтегральна оцінка, у зв'язку зі зіставленням багатьох показників, ґрунтується тільки на використанні відносних та абсолютних значень від їх базисних значень. У ході оцінки використовуються показники різних напрямів оцінювання, котрі формуються з різних джерел. Для оцінки використовується метод порівняння із базою порівняння за абсолютними і відносними значеннями [22, 47].

Система показників має відображати основні напрями оцінки ефективності функціонування підприємства. Значення інтегрального показника ефективності функціонування підприємства вимагає врахування різних напрямів її оцінки. Різні напрями оцінки ефективності об'єднує те, що для їх визначення використовуються кількісні методи виміру [22, 47].

Так, основними методами побудови інтегральних показників є такі: сум, добутків, середньої арифметичної, середньої геометричної, відстаней та ін.. Для побудови інтегрального показника рівня фінансового потенціалу підприємства, попри всі недоліки, які притаманні усім методам, можна використати будь-який із вищезазначених. Найбільш вдалим методом побудови інтегрального показника, на нашу думку, є метод відстаней, алгоритм його застосування докладно описано у монографії проф. Хрущ Н.А. [22, с. 85-87].

Інтегральний показник розраховується за формулою:

$$K_j = \sqrt{\sum_{i=1}^n (1 - a_{ij}/a_{ie})^2} \quad (j=1 \div m) \quad (1.1)$$

Чим менше значення K_j , тим ближче j -та точка до еталонної, тобто тим кращою визнається робота j -го підприємства.

З метою спрощення розрахунків відстань може визначатися від початку координат (нульової точки) до кожної точки (підприємства) за формулою:

$$K_j = \sqrt{\sum_{i=1}^n (a_{ij}/a_{ie})^2} \quad (j=1 \div m) \quad (1.2)$$

Чим вище значення K_j , тим вище оцінюються підсумки j -го підприємства за інших рівних умов. Чим вище значення K_j , тобто чим далі розташована j -а точка від початку координат (відповідно вона ближче до еталону), тим ближче результати роботи j -го підприємства до найкращого.

Алгоритм проведення комплексної діагностики подано на рисунку А.1. При визначенні інтегрального показника фінансового потенціалу може бути використаний наступний інструментарій: ранжирування фінансових показників і коефіцієнтів; порівняння розрахункових коефіцієнтів з нормативними значеннями; розрахунок інтегрального показника [15, с. 85-87].

Система показників аналізу, які об'єднані в окремі блоки (групи) подана у таблиці А.1. Вважаємо доцільним виділення п'яти блоків, які включають в себе показники фінансового стану підприємства, а саме такі як: індикатори майнового стану, ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності. Вважаємо що ці блоки найбільш повно розкривають і характеризують всі сторони діяльності підприємства. Кожен блок характеризує окрему сторону діяльності підприємства і містить найбільш важливі у даному аспекті показники. Зазначені показники це певна характеристику фінансового стану підприємства на період проведення дослідження, вони мають нормативні значення, або окремі обмеження.

Таким чином, в першому розділі роботи нами: встановлено сутність, види та основні характеристики фінансового потенціалу малих та середніх підприємств; обґрунтовано інструменти формування та управління фінансовим потенціалом підприємств.

2 Аналітико-практичні аспекти управління фінансовим потенціалом малих і середніх підприємств

2.1 Аналітична оцінка стану та тенденцій фінансового розвитку підприємств малого і середнього бізнесу

В сучасних умовах з малим та середнім бізнесом ототожнюються сподівання на прискоренні позитивні структурні зміни в економіці України, її вихід із економічної кризи і створення сприятливих умов для розширення і запровадження ринкових реформ. Саме, малий бізнес, як інституційний сектор економіки, сьогодні став домінуючим за показниками чисельності й обсягами виробництва у різних провідних країнах світу.

Результати дослідження свідчать, що у більшості розвинутих країн світу саме малий бізнес щороку забезпечує приблизно 35-40 % ВВП та від 60 до 70 % приросту нових робочих місць, що дозволяє активно впливати на рівень безробіття в світі [43, с. 466].

Наразі суб'єкти малого бізнесу і в Україні виступають одним із важливих джерел створення робочих місць. Наразі, на малих підприємствах України зайнято близько 20 % населення держави, що працює. Але, впродовж останніх років, значення цього показника знизилося, особливо це стосується зайнятості на малих підприємствах промисловості.

Динаміка кількості малих та середніх підприємств в Україні подана на рисунку 2.1 та у таблиці 2.1. За поданими даними на рисунку 2.1 та у таблиці 2.1, протягом останніх десяти років (2010-2020) в Україні у % до загальної кількості діючих підприємств відповідного виду діяльності: кількість середніх підприємств зменшилась на 0,8 %, від 5,5 % у 2010 році до 4,7 % у 2020 році; кількість малих підприємств збільшилась на 0,9 % від 94,3 % у 2010 році до 95,2 % у 2020 році; кількість мікропідприємств збільшилась на 3,1 % від 79,3 % у 2010 році до 82,4 % у 2020 році.

Таблиця 2.1 – Показники кількості підприємств в Україні [37]

Роки	Всього одиниць	середні підприємства		малі підприємства		з них мікропідприємства	
		одиниць	у % до загальної кількості діючих підприємств відповідного виду діяльності	одиниць	у % до загальної кількості діючих підприємств відповідного виду діяльності	одиниць	у % до загальної кількості діючих підприємств відповідного виду діяльності
2010	378810	20983	5,5	357241	94,3	300445	79,3
2011	375695	20753	5,5	354283	94,3	295815	78,7
2012	364935	20189	5,5	344048	94,3	286461	78,5
2013	393327	18859	4,8	373809	95,0	318477	81,0
2014	341001	15906	4,7	324598	95,2	278922	81,8
2015	343440	15203	4,4	327814	95,5	284241	82,8
2016	306369	14832	4,9	291154	95,0	247695	80,8
2017	338256	14937	4,4	322920	95,5	278102	82,2
2018	355877	16057	4,5	339374	95,4	292772	82,3
2019	380597	17751	4,7	362328	95,2	313380	82,3
2020	373822	17602	4,7	355708	95,2	307871	82,4

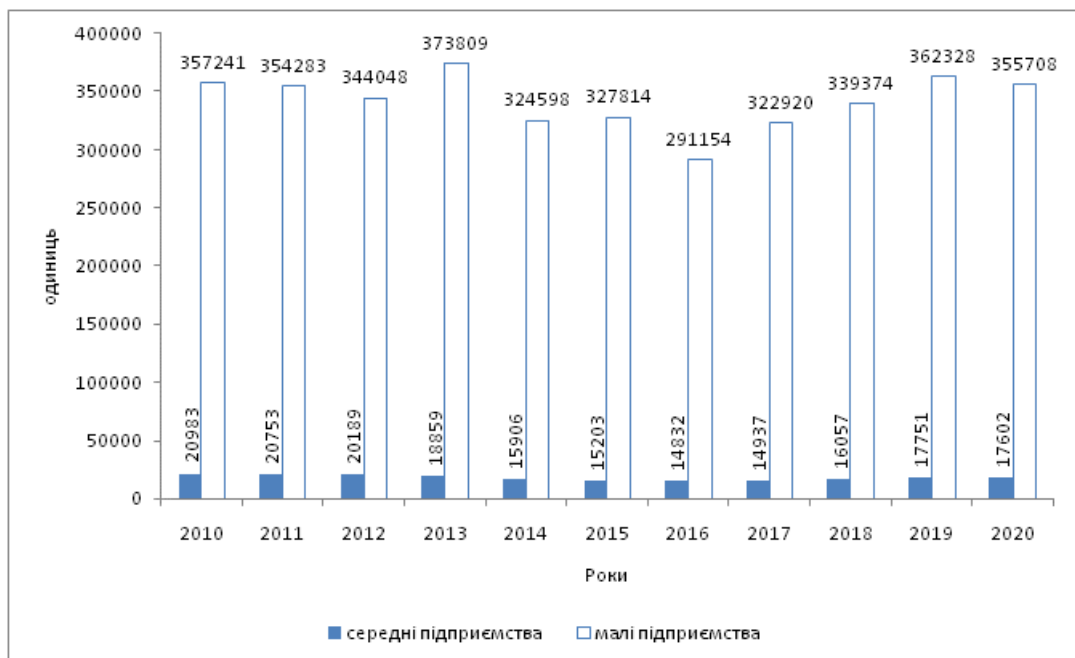

Рисунок 2.1 – Динаміка кількості малих та середніх підприємств в Україні (одиниць, складено за даними [37])

Протягом 2019-2020 років, які, як відомо, є роками світової коронавірусної пандемії Covid-19, спостерігаємо, як зменшення загальної кількості підприємств в Україні, так і середніх, малих та мікропідприємств. Це звичайно наслідки пандемії, оскільки саме МСБ є найбільш вразливим у нинішніх умовах.

Проаналізуємо важливі характеристики, що відображають ефективність діяльності малих і середніх підприємств в цілому - фінансові результати (чистий прибуток (збиток)), що відображені у таблицях 2.2 та 2.3.

Таблиця 2.2 – Фінансовий результат малих підприємств України (складено та розраховано за даними Державної служби статистики України [37])

Роки	Чистий прибуток (збиток), тис. грн	Підприємства які одержали прибуток		Підприємства які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	Фінансовий результат, тис грн	у % до загальної кількості підприємств	Фінансовий результат, тис. грн
2010	-19661443,1	57,0	24459975,0	43,0	44121418,1
2011	-10593564,3	63,5	32518806,9	36,5	43112371,2
2012	-14748310,9	63,0	35296165,2	37,1	50044476,1
2013	-29420914,2	65,0	35748243,3	35,0	65169157,5
2014	-179297518,8	65,7	45236579,9	34,3	224534098,7
2015	-118194421,9	73,5	89390371,4	26,5	207584793,3
2016	-32206794,2	72,8	99298703,5	27,2	131505497,7
2017	-20971864,0	72,3	107934736,0	27,7	128906600,0
2018	31868636,7	73,7	127658914,9	26,3	95790278,2
2019	89449378,4	73,3	162563009,8	26,7	73113631,4
2020	-25529406,1	70,7	142204899,3	29,3	167734305,4

Як видно за даними у таблиці 2.2, спостерігаємо негативні тенденції - збільшення протягом 2010-2013 років частки збиткових малих підприємств. Разом з тим, в абсолютному вимірі протягом 2010-2015 років збитки підприємств залишаються в середньому на рівні 184594,3 тис. грн. Загалом, сума збитків меншої кількості малих підприємств, як бачимо, перевищує суму прибутків решти більшості малих підприємств.

Слід зазначити, що криза кінця 2014 р. призвела до значного погіршення фінансового становища малих підприємств. Хоч і сума прибутків у 2015 році зросла приблизно на 10 млрд грн, однак збитки зросли на порядок і в абсолютному виразі збільшились на 179 млрд грн. У 2015 р. в абсолютному вимірі збитки підприємств значно зросли, у 2014 році сума збитків перевищила прибутки майже в 1,63 рази, а у 2015 році – у 4,56 рази. Як позитивний результат проведених реформ в Україні у 2016-2017 роках, спостерігається тенденція до зменшення питомої ваги збиткових малих підприємств у загальній їх кількості. В цілому протягом 2010-2017 рр. малі підприємства отримували фінансовий результат – збиток. Отримані результати 2018-2019 років свідчать про сприятливі тенденції для підприємницького клімату в Україні. Зокрема, фінансовий результат малих підприємств додатній – прибуток, а відсоток підприємств, які отримали збитки зменшився до 26,3-26,7 %. Чистий прибуток малих підприємств у 2018 році склав 31868,64 млн грн, а у 2019 році – 89449,38 млн. грн., темп приросту складає 180 %. Однак, сподівання на покращення ситуації у майбутньому були марними.

Відмітимо, у цілому протягом 2010-2020 років відсоток малих підприємств, які одержали прибуток зростає, від 57,0 у 2010 році до 70,7 % у 2020 році. Однак, ми спостерігаємо, що тривалий період фінансовий результат діяльності малих підприємств – збиток (за виключенням 2018-2019 р.). У 2020 році в порівнянні із 2019 роком малі підприємства отримали досить значний збиток - 25529406,1 тис.грн., як наслідок діяльності під час пандемії Covid-19.

Результати аналізу середніх підприємств України подано у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Фінансовий результат середніх підприємств України (складено та розраховано за даними Державної служби статистики України [37])

Роки	Чистий прибуток (збиток), тис. грн	Підприємства які одержали прибуток		Підприємства які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	Фінансовий результат, тис грн	у % до загальної кількості підприємств	Фінансовий результат, тис. грн
2010	30742590,6	61,6	77666965,2	38,4	46924374,6
2011	19244536,8	64,1	76203595,1	35,9	56959058,3
2012	34611986,0	64,3	99292449,1	35,7	64680463,1
2013	-1567761,7	63,7	72185769,7	36,3	73753531,4
2014	-206223206,6	61,4	92790607,6	38,6	299013814,2
2015	-102769208,2	70,6	172570671,0	29,4	275339879,2
2016	15061836,3	75,5	157901673,1	24,5	142839836,8
2017	70105006,7	76,1	186142514,5	23,9	116037507,8
2018	119659853,9	77,7	224234012,1	22,3	104574158,2
2019	246950127,1	77,6	325215683,2	22,4	78265556,1
2020	65951690,5	76,2	251010941,6	23,8	185059251,1

Аналіз діяльності середніх підприємств України свідчить про збитковість у 2013-2015 роках, як бачимо, протягом цього ж періоду часу відсоток підприємств, що отримали збиток від 38,4 % до 29,4 %. З початку 2015 року ми спостерігаємо зменшення відсотку підприємств, котрі отримали збиток до 22,3 % у 2018 році і до 22,4 % у 2019 році. Отже, уся діяльність середніх підприємств за рівнем прибутковості, у порівнянні із діяльністю малих підприємств України вища.

Діяльність середніх підприємств, як і малих, в умовах пандемії Covid-19 характеризується значним спадом прибутковості. Так, відсоток середніх підприємств у 2020 році, які одержали прибуток, зменшується до 76,2 %, чистий прибуток склав 65951690,5 тис. грн, що у порівнянні із 2019 роком менше на 73,3 %.

Тенденцію щодо прибутковості підприємств України у 2010-2020 роках наведено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Відсоток підприємств України, які одержали прибуток (складено та розраховано за даними Державної служби статистики України [37])

Роки	Усі підприємства України	Середні підприємства	Малі підприємства	Мікропідприємства
2010	57,3	61,6	57,0	56,9
2011	63,5	64,1	63,5	63,7
2012	63	64,3	63,0	62,9
2013	65	63,7	65,0	65,2
2014	65,5	61,4	65,7	66,1
2015	73,3	70,6	73,5	73,3
2016	73	75,5	72,8	71,9
2017	72,4	76,1	72,3	71,4
2018	73,9	77,7	73,7	72,8
2019	73,6	77,6	73,3	72,1
2020	71,0	76,2	70,7	69,7

Розрахунки свідчать, що в цілому за десять років прибутковість усіх підприємств України, як в цілому, так і за окремими видами підвищилась.

Прибутковість усіх підприємств України умовах пандемії Covid-19 спадає. Так, у 2020 році відсоток усіх підприємств України, які одержали прибуток складає 71,0 %, що на 2,6 % менше ніж у 2019 році; відсоток

середніх підприємств України, які одержали прибуток складає 76,2 0 %, що на 1,4 % менше ніж у 2019 році; відсоток малих підприємств України, які одержали прибуток складає 70,7 %, що на 2,6 % менше ніж у 2019 році; відсоток мікропідприємств України, які одержали прибуток складає 69,7 %, що на 2,4 % менше ніж у 2019 році. У 2020 році найвищий відсоток прибутковості 76,2 % отримали середні підприємства України.

Динаміка рівня рентабельності (збитковості) усієї діяльності підприємств України відображена на рисунку 2.2.

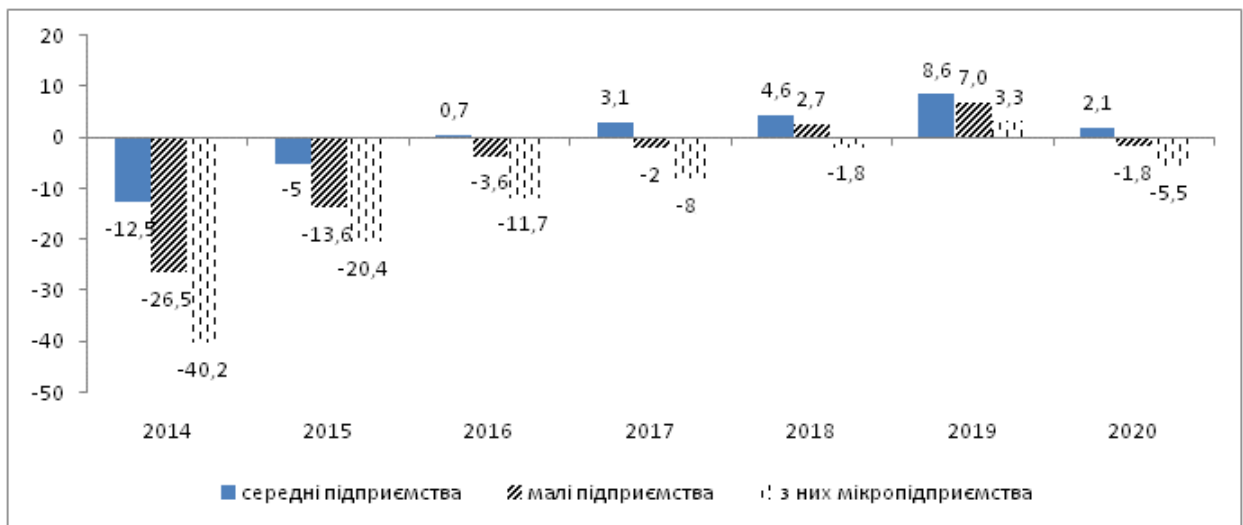

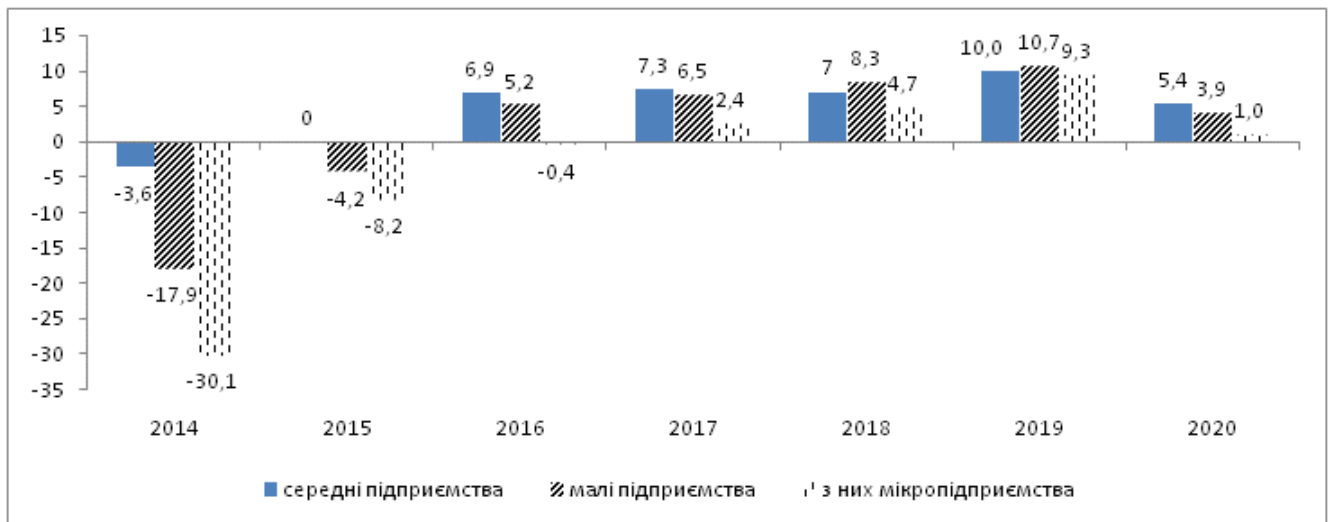
Рисунок 2.2 – Динаміка рівня рентабельності (збитковості) усієї діяльності підприємств України (складено за даними [37])

Як спостерігаємо на рисунку 2.2, тільки у 2019 році усі і малі і середні підприємства (включаючи) мікропідприємства були рентабельними підприємствами за показником рентабельність усієї діяльності підприємств. Рівень рентабельності підприємств МСБ у 2020 році знижується. Тільки середні підприємства були рентабельні – 2,1 %. Збитковість малих підприємств – 1,8 %, а мікропідприємств – 5,5 %.

Проаналізуємо динаміку рівня рентабельності (збитковості) операційної діяльності підприємств України за даними на рисунку 2.3.

Щодо рентабельності (збитковості) операційної діяльності підприємств у 2020 році, то усі підприємства були рентабельними, найвищий рівень

рентабельності операційної діяльності отримали середні підприємства – 5,4 %. Загалом спостерігаємо рентабельність операційної діяльності підприємств

за останні 5 років, починаючи із 2016 року.

Рисунок 2.3 – Динаміка рівня рентабельності (збитковості) операційної діяльності підприємств (складено за даними [37])

Керівництво України планує та вже проводить реформи, що націлені саме на стимулювання розвитку підприємств малого та середнього бізнесу.

У той же час, для здійснення запланованих реформ необхідно зробити певні кроки, а саме:

- створити інфраструктуру підтримки ПСБ;
- розвивати бізнес-інкубатори, кластери, технологічні парки, центри підтримки підприємництва;
- надати нові гарантії для малого бізнесу, особливо це важливо для молодих підприємців, інноваційних підприємств;
- надати доступ до грантових програм та забезпечити сертифікацію підприємств малого бізнесу;
- створити умови для формування ефективної системи лізингу;
- сприяти підготовці та перепідготовці кваліфікованих кадрів для роботи на підприємствах МСБ, вдосконалити трудове законодавство нашої держави тощо.

Здійснення зазначених реформ сприятиме формуванню оновлених умов ведення МСБ, це дозволить залучити національні і іноземні інвестиції, забезпечить економічне зростання економіки, підвищить добробут населення держави. Усе зазначене дозволить в Україні сформувати економічно самостійний і стабільний клас МСБ.

Здійснене нами дослідження свідчить про циклічність роботи підприємств України (до кризи 2014 року та після). Результати діяльності МСП України за останні роки давали надію на відродження прибутковості підприємств в країні, але непередбачувані обставини – пандемія Covid-19 вплинула на розвиток МСБ негативно.

2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності та показників фінансового потенціалу ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках

ТДВ «Хмельницьке Автотранспортне підприємство 16862» (скорочено Хмельницьке АТП 16862)) - це товариство з додатковою відповідальністю, це підприємство, що відноситься до галузі транспорт. Підприємство є платником єдиного податку, воно відноситься до 3 групи платників податку. Основним видом діяльності ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» є допоміжне обслуговування наземного транспорту. Візитною карткою ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» є бездоганна робота, яка свідчить про надійність і стабільність. Підприємство знаходиться: 29000, м. Хмельницький, вул. Заводська, 155.

Аналіз складу та структури активів ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках наведено у таблиці 2.5. Структура активів ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках наведена на рисунку 2.4.

Як свідчать дані таблиці 2.5, у 2018 році найбільшу питому вагу у структурі активів займали необоротні активи, які представлені основні засобами, їх частка склала 82,40 %. Частка іншої поточної дебіторської

заборгованості склала 8,17 %. Питома вага грошових коштів та їх еквівалентів лише склала 3,43 %. Питома вага дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги склала 3,26 %. Частка інших активів, а саме запасів була не значною 2,75 % та не здійснювала суттєвого впливу на структуру балансу підприємства. Загалом у структурі активів у 2018 році переважали необоротні активи, частка яких склала 82,40 %.

Таблиця 2.5 – Аналіз складу та структури активів ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках (складено та розраховано за даними фінансової звітності підприємства)

Показник	2018 рік, тис.грн	2019 рік, тис.грн	2020 рік, тис.грн	Частка у активах			Зміни в структурі, в.п.	
				2018 рік,%	2019 рік,%	2020 рік,%	2019/2018	2020/2019
Основні засоби	1968,7	2001,6	1897,7	82,40	62,00	73,10	-20,40	11,10
Усього необоротних активів	1968,7	2001,6	1897,7	82,40	62,00	73,10	-20,40	11,10
Запаси	65,6	102,5	50,4	2,75	3,17	1,94	0,43	-1,23
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	77,8	113,9	76,1	3,26	3,53	2,93	0,27	-0,60
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	0	0	0	-	-	-	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	195,2	635,5	136,6	8,17	19,68	5,26	11,51	-14,42
Гроші та їх еквіваленти	82,0	375,1	435,3	3,43	11,62	16,77	8,19	5,15
Витрати майбутніх періодів	0,0	0,0	0,0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Інші оборотні активи	0,0	0,0	0,0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Усього оборотних активів	420,6	1227,0	698,4	17,60	38,00	26,90	20,40	-11,10
Баланс	2389,3	3228,6	2596,1	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00

У 2019 році найбільшу питому вагу у структурі активів ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» займали необоротні активи, які представлені основні засобами, їх частка склала 62,00 %, що на 20,40 відсоткових пункти менше, ніж у 2018 році. Частка іншої поточної дебіторської заборгованості склала 19,68 %, що на 11,51 відсоткових пункти більше, ніж у 2018 році. Питома вага грошових коштів та їх еквівалентів склала 11,62 %, що на 8,19 відсоткових пункти більше, ніж у 2018 році. Питома вага дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги склала 3,53 %, що на 0,27 відсоткових пункти більше, ніж у минулому році. Частка інших активів, а саме запасів була не значною 3,17 %, що на 0,43 відсоткових пункти більше, ніж у минулому році, та не здійснювала суттєвого впливу на структуру балансу підприємства. У загальній структурі активів переважали необоротні активи, частка яких склала 62,00 %, що на 20,40 відсоткових пункти менше ніж у аналогічному минулому звітному періоді.

У 2020 році найбільшу питому вагу у структурі активів ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» займали необоротні активи, які представлені основні засобами, їх частка склала 73,10 %, що на 11,10 відсоткових пункти більше, ніж у 2019 році. Частка іншої поточної дебіторської заборгованості склала 5,26 %, що на 14,42 відсоткових пункти менше, ніж у 2019 році. Питома вага грошових коштів та їх еквівалентів склала 16,47 %, що на 5,15 відсоткових пункти більше, ніж у 2019 році. Питома вага дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги склала 2,93 %, що на 0,60 відсоткових пункти менше, ніж у минулому році. Частка інших активів, а саме запасів була не значною 1,94 %, що на 1,23 відсоткових пункти менше, ніж у минулому році, та не здійснювала суттєвого впливу на структуру балансу підприємства. У загальній структурі активів переважали необоротні активи, частка яких склала 73,10 %, що на 11,10 відсоткових пункти більше ніж у аналогічному минулому звітному періоді. Структура активів підприємства у 2018-2020 роках наведена на рисунку 2.4.

Рисунок 2.4 – Структура активів ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках

Проаналізувавши структуру активів ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» визначимо їх абсолютні та відносні зміни у 2018-2020 роках (таблиця 2.6).

Необоротні активи ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» представлені виключно основними засобами, отже динаміка зміни їх обсягу у досліджуваному періоді аналогічна із динамікою основних засобів (рисунок 2.5).

Рисунок 2.5 – Динаміка необоротних активів ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках

Як було нами вже відмічено вище, основні засоби є єдиною складовою необоротних активів. На основі проведених розрахунків відмітимо, що основні засоби підприємства у 2019 році склали 2001,6 тис. грн, що на 1,67 % більше ніж у 2018 році; у 2020 році в порівнянні з 2019 роком обсяг основних засобів зменшився на 5,19 % і склав 1897,7 тис. грн.

Таблиця 2.6 – Аналіз абсолютних та відносних змін активів ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках (складено та розраховано за даними фінансової звітності підприємства)

Показник	2018р., тис.грн	2019р., тис.грн	2020р., тис.грн	Абсолютне відхилення (+,-) тис. грн		Відносне відхилення (приріст/ зменшення), %.	
				2019/ 2018рр.	2020/ 2019рр.	2019/ 2018рр.	2020/ 2019рр.
Основні засоби	1968,7	2001,6	1897,7	32,9	-103,9	1,67	-5,19
Усього необоротних активів	1968,7	2001,6	1897,7	32,9	-103,9	1,67	-5,19
Запаси	65,6	102,5	50,4	36,9	-52,1	56,25	-50,83
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	77,8	113,9	76,1	36,1	-37,8	46,40	-33,19
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	0	0	0	-	-	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	195,2	635,5	136,6	440,3	-498,9	225,56	-78,51
Гроші та їх еквіваленти	82,0	375,1	435,3	293,1	60,2	357,44	16,05
Витрати майбутніх періодів	0	0	0	-	-	-	-
Інші оборотні активи	0	0	0	-	-	-	-
Усього оборотних активів	420,6	1227,0	698,4	806,4	-528,6	191,73	-43,08
Баланс	2389,3	3228,6	2596,1	839,3	-632,5	35,13	-19,59

Запаси підприємства у 2019 році в порівнянні з 2018 роком зросли майже у 2 рази на 56,25 % і склали 102,5 тис. грн, а у 2020 році, в порівнянні з 2019 роком їх обсяг зменшився на 50,83 % і склав 50,4 тис. грн (рисунок 2.6).

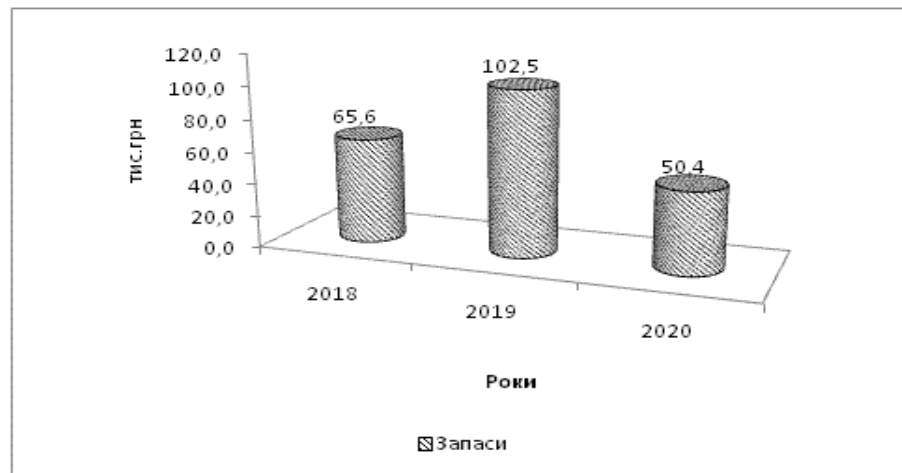

Рисунок 2.6 – Динаміка запасів ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках

Слід зазначити про значне зростання у 2019 році іншої поточної дебіторської заборгованості, яка склала 635,5 тис. грн, що на 225,56 % більше ніж у минулому 2018 році. У 2020 році обсяг іншої поточної дебіторської заборгованості склав 136,6 тис. грн, що на 78,51 % менше ніж у минулому 2019 році. Подібною була і тенденція щодо змін дебіторської заборгованості за товари, роботи послуги (рисунок 2.7).

Рисунок 2.7 – Динаміка дебіторської заборгованості за товари, роботи послуги ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках

Так, дебіторська заборгованість за товари, роботи послуги у 2019 році склала 113,9 тис. грн, що на 46,40 % більше ніж у 2018 році. У 2020 році обсяг дебіторської заборгованості за товари, роботи послуги склав 76,1 тис.

грн, що на 33,19 % менше ніж у минулому 2019 році. Це свідчить про ефективність маркетингової політики даного підприємства, є позитивною тенденцією і додає обігові кошти підприємству.

Слід наголосити про позитивну тенденцію щодо збільшення грошових коштів та їх еквівалентів. Так, грошові кошти та їх еквіваленти у 2019 році, в порівнянні з 2018 роком, збільшились у 3,5 рази на 357,44 % і склали 375,1 тис. грн, а у 2020 році, в порівнянні з аналогічним періодом минулого року збільшились на 16,05 % і склали 435,3 тис. грн., що є досить позитивно і впливає на підвищення рівня платоспроможності підприємства.

Такі види оборотних активів як: інші оборотні активи, витрати майбутніх періодів, дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, тощо на даному підприємстві відсутні. Загальний обсяг оборотних активів підприємства у 2019 році в порівнянні з 2018 роком значно збільшився на 191,73 %, та склав 1227,0 тис. грн, а у 2020 році, в порівнянні з 2019 роком, обсяг зменшився на 43,08 % і склав 698,4 тис. грн (рисунок 2.8).

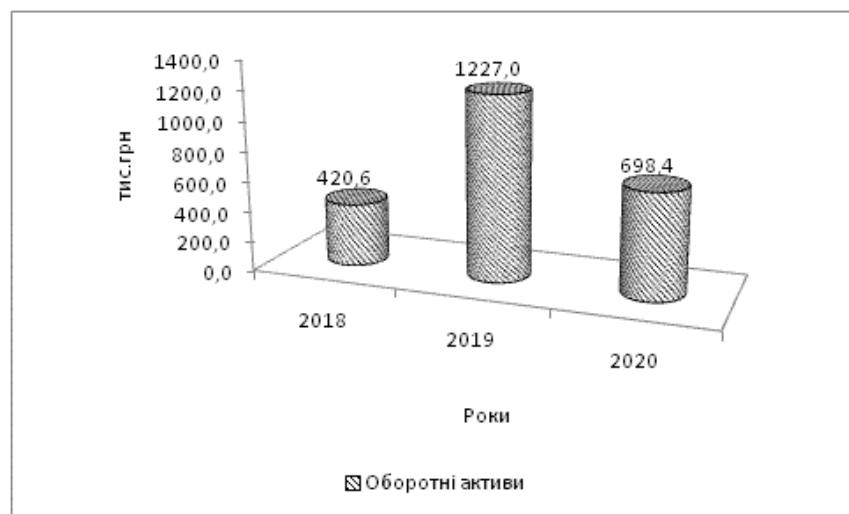

Рисунок 2.8 – Динаміка оборотних активів ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках

Загальний обсяг активів у 2019 році, в порівнянні з 2018 роком збільшився на 35,13 %, а у 2020 році, в порівнянні з 2019 роком обсяг зменшився на 19,59 % і склав 2596,1 тис. грн (рисунок 2.9).

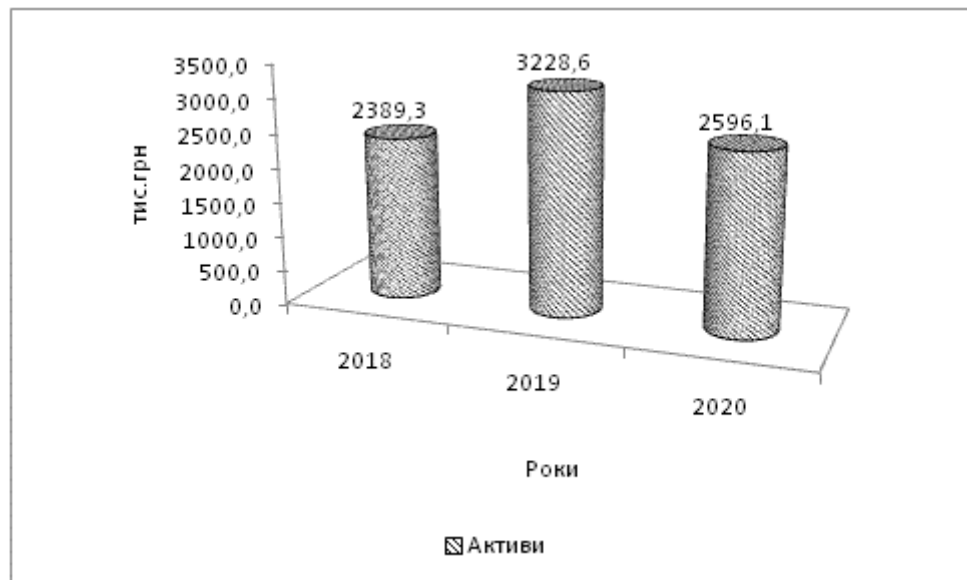

Рисунок 2.9 – Динаміка активів ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках

Проаналізуємо джерела фінансування діяльності досліджуваного підприємства та динаміку його капіталу протягом 2018-2020 років на основі аналізу пасиву балансу підприємства (таблиця 2.7).

У 2018 році найбільшу питому вагу у джерелах фінансування діяльності підприємства займав додатковий капітал, його частка 54,08 %. Значною була також частка нерозподіленого прибутку – 37,36 %. Частка зареєстрованого капіталу склала 7,06 %, а резервного – 1,01 %.

Питома вага поточної кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом – 0,39 %. Інші статті капіталу займали незначну питому вагу і не здійснювали суттєвого впливу на структуру капіталу підприємства.

В цілому, у 2018 році у структурі капіталу підприємства переважав власний капітал, частка якого склала 99,52 %. Питома вага позикового капіталу складала лише 0,48 %.

Таблиця 2.7 – Аналіз складу та структури пасивів ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках (складено та розраховано за даними фінансової звітності підприємства)

Показник	2018 рік, тис.грн	2019 рік, тис.грн	2020 рік, тис.грн	Частка у пасивах			Зміни в структурі, в.п.	
				2018 рік,%	2019 рік,%	2020 рік,%	2019/ 2018	2020/ 2019
Зареєстрований (пайовий) капітал	168,7	168,7	168,7	7,06	5,23	6,50	-1,84	1,27
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	892,7	1722,5	1087,1	37,36	53,35	41,87	15,99	-11,48
Додатковий капітал	1292,2	1292,2	1292,2	54,08	40,02	49,77	-14,06	9,75
Резервний капітал	24,2	24,2	24,2	1,01	0,75	0,93	-0,26	0,18
Усього власного капіталу	2377,8	3207,6	2572,2	99,52	99,35	99,08	-0,17	-0,27
Короткострокові кредити банків	0	0	0	-	-	-	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:								
товари, роботи, послуги	0	0	0	-	-	-	-	-
розрахунками з бюджетом	9,2	13,4	21,7	0,39	0,42	0,84	0,03	0,42
розрахунки зі страхування	0	0	0	-	-	-	-	-
розрахунками з оплати праці	0	0	0	-	-	-	-	-
Інші поточні зобов'язання	2,3	7,6	2,2	0,10	0,24	0,08	0,14	-0,15
Усього поточних зобов'язань	11,5	21,0	23,9	0,48	0,65	0,92	0,17	0,27
Баланс	2389,3	3228,6	2596,1	100	100	100	-	-

У 2019 році найбільшу питому вагу у джерелах фінансування діяльності підприємства займав нерозподілений прибуток, частка якого збільшилась у порівнянні з 2018 роком на 15,99 відсоткових пункти і склала 53,35 %. Частка додаткового капіталу зменшилась у порівнянні з 2018 роком на 14,06 відсоткових пункти і склала 40,02 %. Частка зареєстрованого

капіталу підприємства зменшилася у порівнянні з 2018 роком на 1,84 відсоткових пункти і склала 5,23 %. Частка резервного капіталу підприємства зменшилася у порівнянні з 2018 роком на 0,26 відсоткових пункти і склала 0,75 %. Питома вага поточної кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом у порівнянні з 2018 роком збільшилась на 0,03 відсоткових пункти і склала 0,42 %.

В цілому, у 2019 році у структурі капіталу підприємства переважав власний капітал, частка якого склала 99,35 %, що на 0,17 відсоткових пункти менше, ніж у 2018 році. Питома вага позикового капіталу склала 0,65 %.

На основі проведеного аналізу відмітимо, що у 2020 році найбільшу питому вагу у джерелах фінансування діяльності підприємства займав додатковий капітал, частка якого збільшилась у порівнянні з 2019 роком на 19,75 відсоткових пункти і склала 49,77 %. Частка нерозподіленого прибутку зменшилася у порівнянні з 2019 роком на 11,48 відсоткових пункти і склала 41,87 %. Частка зареєстрованого капіталу підприємства збільшилась у порівнянні з 2019 роком на 1,27 відсоткових пункти і склала 6,50 %. Частка резервного капіталу підприємства збільшилась у порівнянні з 2019 роком на 0,18 відсоткових пункти і склала 0,93 %. Питома вага поточної кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом у порівнянні з 2019 роком збільшилась на 0,42 відсоткових пункти і склала 0,84 %.

В цілому, у 2020 році у структурі капіталу підприємства переважав власний капітал, частка якого склала 99,08 %, що на 0,27 відсоткових пункти менше, ніж у 2019 році. Питома вага позикового капіталу склала 0,92 %.

Проаналізуємо динаміку основних статей капіталу ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках (таблиця 2.8).

На основі проведеного аналізу варто відмітити, що протягом аналізованого періоду зареєстрований капітал ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» не змінювався та складав 168,7 тис. грн.

Таблиця 2.8 – Аналіз пасивів ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках (складено та розраховано за даними фінансової звітності підприємства)

Показник	2018р., тис.грн	2019р., тис.грн	2020р., тис.грн	Абсолютне відхилення (+,-) тис. грн		Відносне відхилення (приріст/ зменшення), %.	
				2019/ 2018рр.	2020/ 2019рр.	2019/ 2018рр.	2020/ 2019рр.
Зареєстрований (пайовий) капітал	168,7	168,7	168,7	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	892,7	1722,5	1087,1	829,8	-635,4	92,95	-36,89
Додатковий капітал	1292,2	1292,2	1292,2	0	0	0	0
Резервний капітал	24,2	24,2	24,2	0	0	0	0
Усього власного капіталу	2377,8	3207,6	2572,2	829,8	-635,4	34,90	-19,81
Короткострокові кредити банків	0	0	0	-	-	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:							
товари, роботи, послуги	0	0	0	-	-	-	-
розрахунками з бюджетом	9,2	13,4	21,7	4,2	8,3	45,65	61,94
розрахунки зі страхування	0	0	0	-	-	-	-
розрахунками з оплати праці	0	0	0	-	-	-	-
Інші поточні зобов'язання	2,3	7,6	2,2	5,3	-5,4	230,43	-71,05
Усього поточних зобов'язань	11,5	21,0	23,9	9,5	2,9	82,61	13,81
Баланс	2389,3	3228,6	2596,1	839,3	-632,5	35,13	-19,59

Нерозподілений прибуток підприємства у 2019 році в порівнянні з 2018 роком збільшився на 92,95 % і склав 1722,5 тис. грн, а у 2020 році його обсяг зменшився на 36,89 % і склав 1087,1 тис. грн.

Загальний обсяг власного капіталу підприємства у 2019 році в порівнянні з 2018 роком збільшився на 34,90 % і склав 2377,8 тис. грн, а у 2020 році в порівнянні з 2019 роком його знизився на 19,81 % і склав 2572,2 тис. грн (рисунок 2.10).

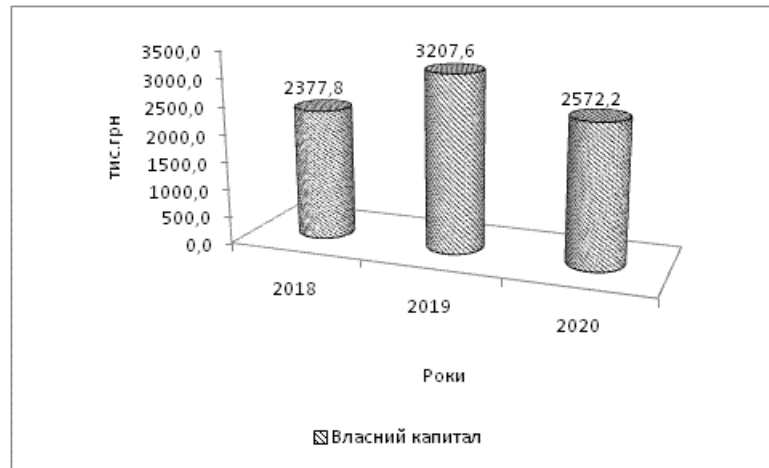

Рисунок 2.10 – Динаміка власного капіталу ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках

Інші поточні зобов'язання у 2019 році склали 7,6 тис. грн, що на 230,43 % більше, ніж у 2018 році, а у 2020 році їх обсяг склав 2,2 тис. грн, що на 71,05 % менше, ніж у минулому році.

Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом у 2019 році складала 13,4 тис. грн, а у 2020 році, в порівнянні з 2019 роком її обсяг зріс на 61,94 % і склав 21,7 тис. грн. В цілому, протягом 3 років, заборгованість за розрахунками з бюджетом значно зростає.

Поточна кредиторська заборгованість з оплати праці, за товари, роботи, послуги та зі страхування у 2019 -2020 роках на підприємстві відсутня.

Загальний обсяг позикового капіталу підприємства у 2019 році склав 21,0 тис. грн, що на 82,61 % більше, у порівнянні з 2018 роком. У 2020 році обсяг позикового капіталу склав 23,9 тис. грн, що на 13,81 % більше, ніж у 2019 році (рисунок 2.11). В загальному, спостерігаємо тенденцію до незначного зростання позикового капіталу підприємства протягом 3 років.

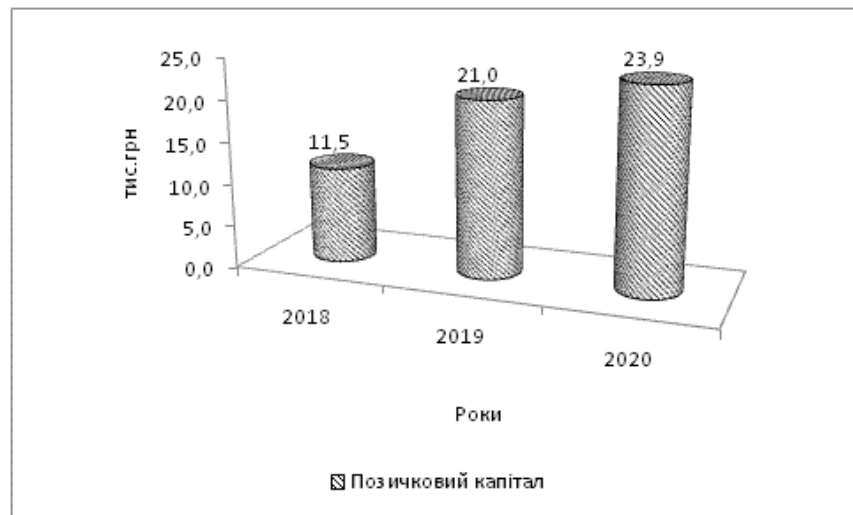

Рисунок 2.11 – Динаміка позикового капіталу ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках

На основі проведеного аналізу варто відмітити, що ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» є успішним та фінансово стійким підприємством. У той же час, йому необхідно і надалі збільшувати свої обігові кошти. Доцільно переглянути маркетингову політику, оптимізувати роботу із дебіторами.

Проаналізувавши структуру капіталу ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» доцільно зазначити, що підприємство має ефективну стратегію фінансування своєї діяльності. Воно фінансує власну діяльність, у переважній мірі, за рахунок власних фінансових ресурсів, це свідчить про високий рівень фінансової автономії підприємства та незалежність від кредиторів. Підприємство має значну суму нерозподіленого прибутку, це звичайно є позитивним, однак, варто було б розглянути перспективу щодо розширення видів своєї діяльності.

Проаналізуємо фінансові результати діяльності підприємства (таблиця 2.9). На основі проведеного аналізу відмітимо, що на підприємстві протягом 3 років спостерігалось зростання чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). У 2019 році, в порівнянні з 2018 роком, обсяг значно зріс на 71,95 % і склав 4834,4 тис. грн, а у 2020 році, в порівнянні з 2019 роком обсяг знизився на 10,59 % і складає 4322,2 тис. грн (рисунок 2.12).

Таблиця 2.9 – Фінансові результати діяльності ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках (складено за даними фінансової звітності підприємства)

Показник	2018р., тис.грн	2019р., тис.грн	2020р., тис.грн	Абсолютне відхилення (+,-) тис. грн		Відносне відхилення (приріст/ зменшення), %	
				2019/ 2018рр.	2020/ 2019рр.	2019/ 2018рр.	2020/ 2019рр.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2811,5	4834,4	4322,2	2022,9	-512,2	71,95	-10,59
Інші операційні доходи	0	0	0	-	-	-	-
Інші доходи	0	0	0	-	-	-	-
Разом доходи	2811,5	4834,4	4322,2	2022,9	-512,2	71,95	-10,59
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	805,7	1015,5	957,6	209,8	-57,9	26,04	-5,70
Інші операційні витрати	1022,8	1251,3	1233,8	228,5	-17,5	22,34	-1,40
Разом витрати	1828,5	2268,6	1291,4	440,1	-977,2	24,07	-43,08
Фінансовий результат до оподаткування:	983,0	2565,8	2130,8	1582,8	-435	161,02	-16,95
Податок	0	0	0	-	-	-	-
Чистий прибуток (збиток)	983,0	2565,8	2130,8	1582,8	-435	161,02	-16,95

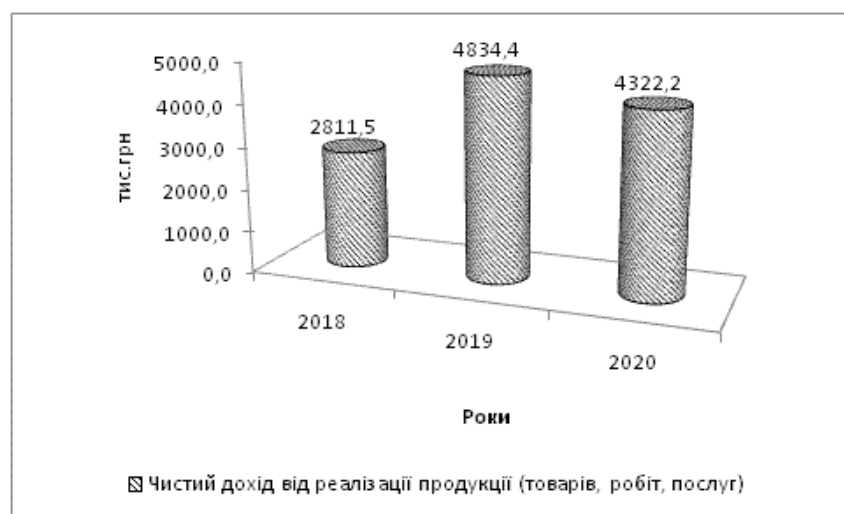

Рисунок 2.12 – Динаміка чистого доходу від реалізації товарів, робіт, послуг ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках

У 2018 році ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» не отримувало інших операційних та інших доходів. Загальний обсяг доходів підприємства у 2019 році значно зріс у порівнянні з 2018 роком на 71,95 % і склав 4834,4 тис. грн, у 2020 році обсяг доходів склав 4322,2 тис. грн, що на 10,59 % менше, ніж у 2019 році (рисунок 2.13).

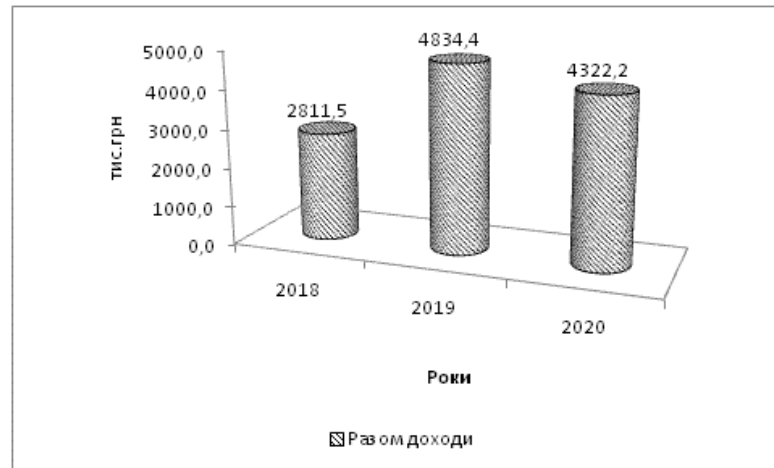

Рисунок 2.13 – Динаміка доходу ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках

Проаналізуємо динаміку витрат ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках (таблиця 2.9, рисунок 2.14).

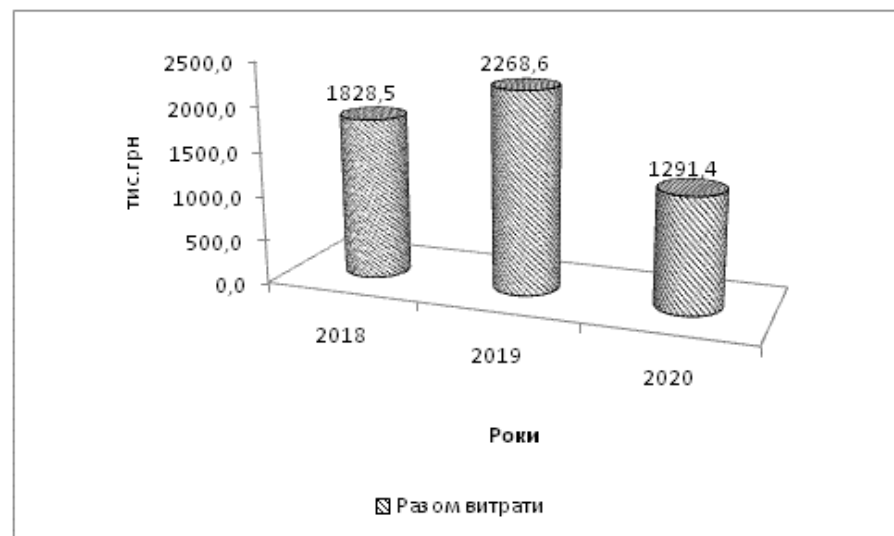

Рисунок 2.14 – Динаміка витрат ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках

Собівартість реалізованої продукції у 2019 році, в порівнянні з 2018 роком, зросла на 26,04 % і склала 1015,5 тис. грн, а у 2020 році, в порівнянні з 2019 роком – собівартість знизилась на 5,70 % і склала 957,6 тис. грн.

Інші операційні витрати підприємства у 2019 році склали 1251,3 тис. грн, що на 22,34 % більше, ніж у 2018 році, а у 2020 році їх обсяг зменшився, у порівнянні з 2019 роком на 1,40 % і склав 1233,8 тис. грн.

Загальний обсяг витрат підприємства у 2019 році склав 2268,6 тис. грн, що на 24,07 % більше, ніж у 2018 році, а у 2020 році їх обсяг знизився, у порівнянні з 2019 роком на 43,80 % і склав 1291,4 тис. грн (рисунок 3.3).

Підприємство ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» є платником єдиного податку. Це прибуткове підприємство.

У 2018 році у ході своєї діяльності підприємство отримало чистий прибуток у сумі 983,0 тис. грн. У 2019 році підприємство отримало чистий прибуток значно більший, у розмірі 2565,8 тис. грн. У 2020 році підприємство отримало чистий прибуток у розмірі 2130,8 тис. грн, що на 16,95 % менше, ніж у 2019 році (рисунок 2.15).

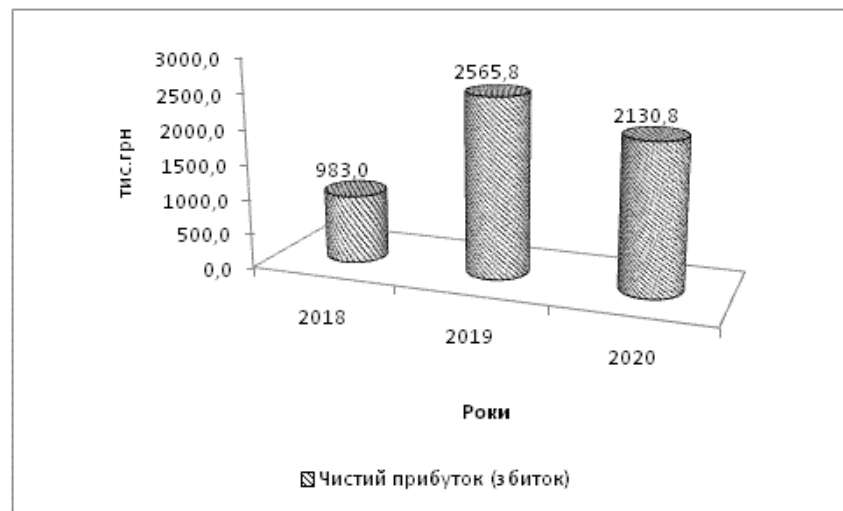

Рисунок 2.15 – Динаміка фінансового результату
ТДВ «Хмельницьке АТП 16862»

Проаналізуємо показники, які характеризують рентабельність ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках (таблиця 2.10).

Таблиця 2.10 – Показники, що характеризують рентабельність ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках (складено та розраховано за даними фінансової звітності підприємства)

Показники	Роки			Абс. відхилення		Темп зростання, %	
	2018	2019	2020	2019/ 2018	2020/ 2019	2019/ 2018	2020/ 2019
Рентабельність (збитковість) капіталу	33,37	75,86	88,10	42,49	12,24	227,31	116,14
Загальна рентабельність підприємства	33,37	75,86	88,10	42,49	12,24	227,31	116,14
Чиста рентабельність підприємства	33,37	75,86	88,10	42,49	12,24	227,31	116,14
Чиста рентабельність реалізованої продукції, наданих послуг, виконаних робіт	34,96	49,30	53,07	14,34	3,77	141,00	107,66

Протягом 2018-2020 років ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» отримувало чистий прибуток та було високорентабельним, показники рентабельності є досить значними. Протягом трьох років значно зросла чиста рентабельність підприємства від 33,37 % у 2018 році до 88,10 % у 2020 році; зросла також чиста рентабельність реалізованої продукції, наданих послуг, виконаних робіт від 34,96 % у 2018 році до 53,07 % у 2020 році.

Наступним етапом здійснимо комплексну інтегральну оцінку фінансового потенціалу ТДВ «Хмельницьке АТП 16862». Як свідчать літературні джерела, така оцінка базується на системі показників, які характеризують різні аспекти фінансового стану підприємства. Зведення цих показників до єдиної системи показників аналізу є основою, що дозволяє здійснити комплексну інтегральну оцінку рівня фінансового потенціалу підприємства. Результати оцінювання використовуються в системі управління підприємством у процесі формування напрямів його стратегічного розвитку.

Таким чином, в другому розділі роботи проведено аналітичну оцінку стану та тенденцій фінансового розвитку підприємств малого і середнього бізнесу; здійснено аналіз фінансово-господарської діяльності та показників фінансового потенціалу ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках.

3 Напрями підвищення ефективності управління фінансовим потенціалом ТДВ «Хмельницьке АТП 16862»

Потенціал розвитку кожного підприємства, зокрема ТДВ «Хмельницьке АТП 16862», значною мірою, залежить від наявності фінансового потенціалу підприємства. Здійснимо аналіз фінансового потенціалу ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» із використанням системи показників, яка подана у таблиці А.1. Результати аналізу фінансового потенціалу підприємства ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» наведено у таблиці 3.1.

1. Аналіз показників майнового стану свідчить про незначне погіршення майнового стану підприємства протягом трьох років. Про це свідчить значення та незначне зниження коефіцієнту приросту майна. Так у 2018 році цей показник має від'ємне значення ($-0,32$), і у 2020 році його величина склала також від'ємне значення ($-0,20$), що на 55,77 % менше ніж у 2019 році. На підприємстві переважають необоротні активи. Співвідношення оборотних та необоротних активів у 2020 році зменшується на 39,96 % в порівнянні із минулим роком і складає 0,37. Позитивним є збільшення коефіцієнта мобільності майна. У 2020 році коефіцієнт мобільності майна вище рекомендованого значення 0,5, це свідчить що підприємство має потенційну можливість перетворення активів у ліквідні кошти. Гнучкість підприємства підвищується, в 2020 році, воно здатне більш оперативно відповідати на мінливі умови ринку. Слід вказати на те, що коефіцієнт реальної вартості майна знаходиться у 2019-2020 рр. в межах 0,65 – 0,75.

2. Аналіз показників ліквідності та платоспроможності. На підставі розрахованих показників, можна стверджувати, що в цілому протягом періоду дослідження ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» мало високий рівень платоспроможності та ліквідності, а саме високий рівень мають усі показники: абсолютної, швидкої та поточної ліквідності підприємства.

Показники	Роки			Абс. відхилення		Темп зростання, %	
	2018	2019	2020	2019/ 2018	2020/ 2019	2019/ 2018	2020/ 2019
Показники майнового стану							
Коефіцієнт приросту майна	-0,32	0,35	-0,20	0,03	-0,16	110,56	55,77
Співвідношення оборотних та необоротних активів	0,21	0,61	0,37	0,40	-0,24	286,93	60,04
Коефіцієнт мобільності майна	0,1950	0,3057	0,6233	0,11	0,32	156,80	203,88
Коефіцієнт реальної вартості майна	0,85	0,65	0,75	-0,20	0,10	76,54	115,14
Показники ліквідності та платоспроможності							
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	7,13	17,86	18,21	10,73	0,35	250,50	101,97
Коефіцієнт швидкої ліквідності	30,87	53,55	27,11	22,68	-26,43	173,46	50,63
Коефіцієнт поточної ліквідності	36,57	58,43	29,22	21,85	-29,21	159,75	50,01
Показники фінансової стійкості							
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	1,00	0,99	0,99	0,00	0,00	99,83	99,73
Коефіцієнт фінансової залежності	1,00	1,01	1,01	0,00	0,00	100,17	100,27
Коефіцієнт заборгованості	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00	135,37	141,92
Коефіцієнт фінансової напруги	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00	135,14	141,54
Коефіцієнт мобільності	0,21	0,61	0,37	0,40	-0,24	286,93	60,04
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,18	0,38	0,27	0,21	-0,11	216,26	70,98
Коефіцієнт покриття запасів і витрат	6,41	11,97	13,86	5,56	1,89	186,70	115,76
Показники ділової активності							
Фондовіддача	1,43	2,42	2,28	0,99	-0,14	169,12	94,30
Загальний оборот капіталу (ресурсовіддача)	1,18	1,34	1,86	0,16	0,52	113,77	139,10
Коефіцієнт оборотності обігових коштів	6,68	3,94	6,19	-2,74	2,25	58,94	157,07
Коефіцієнт оборотності запасів	15,43	12,08	12,53	-3,35	0,44	78,28	103,67
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	3,56	9,46	10,05	5,89	0,59	265,41	106,27
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,18	1,51	1,68	0,32	0,17	127,47	111,49
Показники рентабельності, %							
Рентабельність (збитковість) капіталу	33,37	75,86	88,10	42,49	12,24	227,31	116,14
Рентабельність (збитковість) власного капіталу	33,37	75,86	88,10	42,49	12,24	227,31	116,14
Рентабельність (збитковість) позикового капіталу	33,37	75,86	88,10	42,49	12,24	227,31	116,14
Рентабельність (збитковість) діяльності	34,96	49,30	53,07	14,34	3,77	141,00	107,66

Таблиця 3.1 – Аналіз фінансового потенціалу ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» (складено та розраховано за даними підприємства)

У той же час, в 2020 році коефіцієнт швидкої ліквідності в порівнянні із 2019 роком знижується на 49,37 %, знижується також і коефіцієнт поточної ліквідності на 49,49 %. Коефіцієнт абсолютної ліквідності протягом 3-х років значно збільшився – від 7,13 % у 2018 році до 18,21 % у 2020 році. Усі показники ліквідності та платоспроможності значно перевищують рекомендовані значення.

3. На підставі розрахованих показників фінансової стійкості можна стверджувати, що ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках має високий рівень фінансової стійкості підприємства. Усі показники відповідають рекомендованим значенням та значно їх перевершують.

Підприємство незалежне від позичкових джерел та здатне виконувати зовнішні зобов'язання за рахунок власних джерел, коефіцієнт фінансової незалежності у 2018 р. дорівнює 1, а у 2019-2020 рр. складає – 0,99, коли рекомендоване нормоване значення 0,5. Коефіцієнт фінансової залежності показує скільки сукупних джерел припадає на одиницю власного капіталу; його величина у 2020 році складає 1,01. В цілому, за три роки, цей показник в межах 1,0 – 1,01, що свідчить про високу фінансову незалежність.

Слід вказати і на мізерну величину коефіцієнта заборгованості підприємства - 0,01, а також коефіцієнта фінансової напруги – 0,01 (при рекомендованому значенні не більше 0,5). Коефіцієнт маневреності власного капіталу в межах нормативних значень, однак у 2020 році величина цього показника дещо знизилась до 0,27; така ж ситуація і з коефіцієнтом мобільності. На підприємстві досить незначні запаси, це пояснює досить високий рівень коефіцієнта покриття запасів і затрат. Коефіцієнт покриття запасів це індикатор фінансової стійкості, котрий демонструє достатність джерел фінансування для створення виробничих та інших запасів. Коефіцієнт розраховується як співвідношення нормативних джерел фінансування до суми запасів. Значення цього коефіцієнта вказує на частку запасів, що забезпечені нормальними джерелами фінансування (власний капітал,

довгострокові і короткострокові зобов'язання). Даний коефіцієнт не лише має високе значення, але і підвищується.

4. На підставі розрахованих показників ділової активності ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» можна стверджувати, що підприємство у 2018-2020 роках має достатній рівень ділової активності. Розраховані коефіцієнти вказують на високий рівень оборотності активів та власного капіталу підприємства.

5. Протягом 2018-2020 років ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» отримувало чистий прибуток та було високорентабельним, показники рентабельності є досить значними. Протягом трьох років значно зросла чиста рентабельність підприємства від 33,37 % у 2018 році до 88,10 % у 2020 році; зросла також чиста рентабельність реалізованої продукції, наданих послуг, виконаних робіт від 34,96 % у 2018 році до 53,07 % у 2020 році.

На основі розрахованих показників, що подані у таблиці 3.1, нами побудовано узагальнений показник фінансового потенціалу ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» (рисунок 3.1).

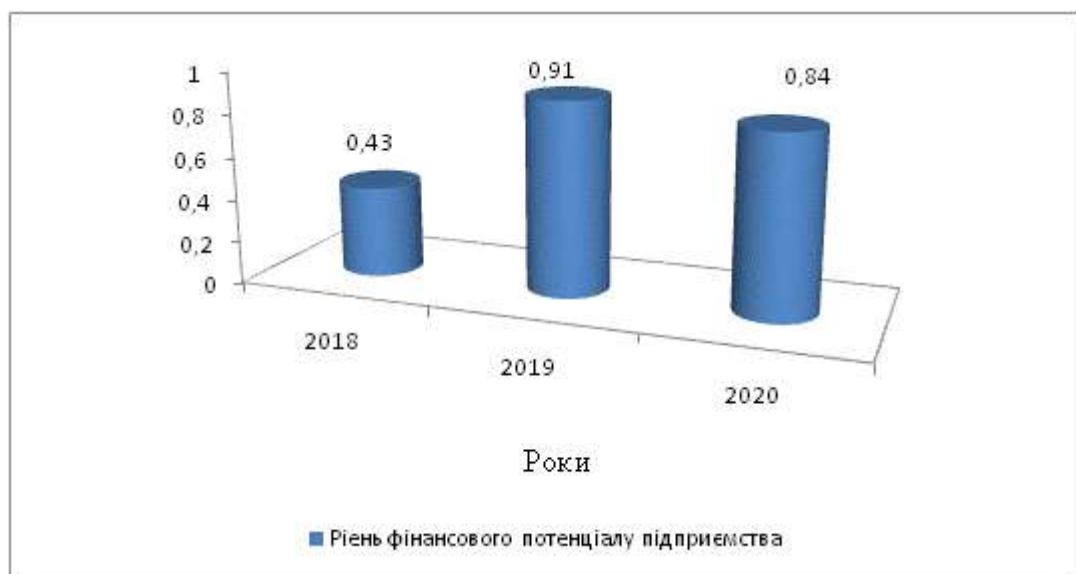

Рисунок 3.1 – Рівень та динаміка фінансового потенціалу ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках (складено та розраховано за даними підприємства)

Як свідчать розрахунки, загальний показник фінансового потенціалу ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» за трьохрічний період мав позитивну тенденцію до зростання. Найвище значення показника у 2019 році, він склав 0,91, що на 0,48 пунктів вище ніж у 2018 році. У 2020 році рівень показника склав 0,84, це на 0,07 пунктів, або 7,7 % менше ніж у 2019 році. Загалом, показник фінансового потенціалу ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» має високий рівень, оскільки найкращим визнається такий показник фінансового потенціалу значення якого наближається до 1.

За результати проведених аналітичних процедур, відмічаємо незначне зниження рівня фінансового потенціалу підприємства у 2020 році. У той же час, рівня фінансового потенціалу даного підприємства досить високий. Цей висновок підтверджується і результатами поданого вище аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства.

Управління рівнем фінансового потенціалу підприємства, зокрема фінансовим потенціалом ТДВ «Хмельницьке АТП 16862», здійснюється під дією механізму управління (рисунок 3.2).

У загальному вигляді механізм управління фінансовим потенціалом складається із:

- фінансових методів, які акумулюють в собі спосіб здійснення управління;
- фінансових інструментів, котрі є засобами, за допомогою яких здійснюється процес управління;
- інформаційного забезпечення, яке містить інформативну базу, а саме необхідну інформаційну, нормативну і статистичну інформацію для управління фінансовим потенціалом підприємства.

Фінансовий потенціал підприємства, як об'єкт управління, підлягає прогнозуванню, координуванню і реалізації, це являє собою фінансові методи.

Процес прогнозування фінансового потенціалу здійснюється на основі показників попередніх періодів із врахуванням прогнозів щодо обсягів

реалізації продукції, надання послуг, суми виручки від реалізації продукції, робіт, послуг, рентабельності власного капіталу, ефективності інвестиційних проектів, тощо - це проявляється як фінансові інструменти. У свою чергу, саме етап планування (прогнозування) націлений на забезпечення високого рівня фінансової стійкості підприємства.

Рисунок 3.2 – Загальний механізм управління фінансовим потенціалом ТДВ «Хмельницьке АТП 16862»

Вважаємо, що з метою підвищення рівня фінансового потенціалу, досягнення кращих результатів діяльності підприємства та його подальшого стратегічного розвитку доцільно розробити стратегію, як програму діяльності підприємства на перспективу.

Стратегія виступає картою, що допомагає підприємству МСБ зрозуміти як правильно вибрати напрям і далі рухатись. Стратегія сприяє фокусуванню

на досягненні намічених цілей і дозволяє досягати підприємству намічених цілей швидше і більш ефективно.

Стратегія підприємства МСБ призначена для забезпечення ефективного управління цим підприємством. Стратегічний план діяльності виступає дієвим інструментом оцінки ефективності роботи системи менеджменту (керівництва підприємства).

Для забезпечення ефективного і зручного використання стратегічного плану в процесі управління, він повинен бути чітким, конкретним і відповідати ситуації, як у державі та і у бізнес-середовищі.

Досить важливо, щоб усі зацікавлені сторони, які пов'язані із управлінням діяльністю підприємства знали, розуміли та підтримували загальну стратегію підприємства.

Кожна група користувачів стратегії підприємства МСБ використовує стратегію у свій спосіб і отримує від неї вигоди для себе. Так, для власника(ів) стратегія дає загальну інформацію про підприємство і служить гарантією того, що майбутня діяльність підприємства буде відповідати їх очікуванням та наміченим цілям, а також іншим суттєвим вимогам.

Слід зауважити, що стратегія підприємства МСБ має бути цілісною та визначати довгострокові і короткострокові цілі. Бізнес-стратегія підприємства і його корпоративна стратегія є складовими компонентами загальної стратегії підприємства МСБ на найближчу перспективу.

Основною задачею підприємства при розробці зазначених вище стратегій є визначення власної позиції на ринку, оцінка можливих змін у попиті і технологіях, опис подальших сценаріїв діяльності підприємства, визначення основних цілей бізнес-підрозділів та підготовка плану реалізації стратегічних дій.

Надзвичайно важливо, щоб бізнес-стратегії і корпоративна стратегія підприємства були логічно узгоджені між собою. Зокрема, реалізація бізнес-стратегії підприємства має сприяти реалізації корпоративних (довгострокових) цілей суб'єкту господарювання.

Розглянемо процес розробки стратегії для ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» більш детально.

Розробка стратегії підприємства є комплексним процесом довгострокового планування, що допомагає підприємству встановлювати цілі власної діяльності, стратегічні напрями, задачі і інструменти забезпечення їх реалізації.

Стратегічний цикл відображено на рисунку 3.3.

Рисунок 3.3 – Стратегічний цикл

Розробка довгострокової стратегії дозволяє підприємству систематично оцінювати свій поточний стан та встановлювати майбутні перспективи. Довгострокова стратегія підприємства надає відповідь на такі важливі питання:

- яка довгострокова ціль підприємства МСБ та/або бізнесу?
- якими способами підприємство намагається досягти намічених цілей?
- які потенційні майбутні сценарії діяльності підприємства МСБ і пов'язані із ними можливості та загрози?
- які показники застосовує підприємство з метою контролю і оцінки власної діяльності?
- яку цінність створює підприємство?

Стратегічне планування це безперервний процес, який складається із чотирьох основних етапів:

- 1) планування (яке включає розробку стратегії);
- 2) реалізація;
- 3) оцінка результатів та наслідків (аналіз причин досягнення або недосягнення запланованих результатів);
- 4) уточнення стратегії із метою підтримки її актуальності.

На функціональному рівні стратегічне планування здійснюється щороку. Пропонуємо (рекомендований) графік стратегічного планування для ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» (рисунок 3.4)

Липень

Нарада з питань стратегічного управління для обговорення можливих сценаріїв розвитку підприємства та встановлення основних стратегічних цілей

Травень-Червень

Аналіз поточної ситуації та підготовка до наради з питань стратегії:

- аналіз зовнішніх та внутрішніх чинників
- представлення поточної ситуації
- аналіз виконаних і невиконаних робіт, які були передбачені попереднім планом дій

Липень - Серпень

Розробка стратегії: визначення стратегічних цілей, задач і складання стратегічного плану діяльності

Вересень

Затвердження стратегії і стратегічних цілей на засіданні Правління

Жовтень – Листопад

Складання річного бюджету, плану діяльності та цілей працівників

Грудень

Затвердження річних планів

Рисунок 3.4 - Рекомендований графік стратегічного планування

ТДВ «Хмельницьке АТП 16862»

У процесі стратегічного планування приймає участь вся організація, зокрема представники правління, керівництво, працівники різних структурних підрозділів. За результатами процесу стратегічного планування складається стратегічний план діяльності підприємства. Стратегічний план діяльності підприємства містить корпоративну стратегію та відповідні бізнес-стратегії. Пропонуємо наступний стратегічний план діяльності ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2 – Зміст стратегічного плану діяльності рекомендованого для ТДВ «Хмельницьке АТП 16862»

Компоненти стратегічного плану дій	Зміст компонентів стратегічного плану дій
1.Зведена інформація	включає інформацію стосовно обраного стратегічного напрямку розвитку, стратегічні цілі та завдання підприємства
2.Інформація про підприємство	включає опис діяльності підприємства: інформацію про власників підприємства, історичні дані, основні види продукції та(або) послуг, ринкова позиція, а також показники основної діяльності упродовж останніх 3 років (як мінімум)
3.Аналіз середовища	наводиться стратегічний аналіз впливу внутрішніх та зовнішніх чинників на діяльність підприємства, а також SWOT аналіз (сильні та слабкі сторони підприємства, наявні можливості та існуючі загрози)
4.Місія, стратегічна концепція, цінності та стратегічні напрямки	описується місія підприємства у контексті загальнодержавних інтересів, комерційної діяльності та інтересів суспільства
5.Стратегічні цілі та оціночні індикатори	наводяться довгострокові цілі підприємства, перелік оціночних індикаторів та бажаних (цільових) значень, зазначаються відповідальні особи
6.Стратегічні задачі (дії/ініціативи)	наводяться довгострокові задачі, спрямовані на досягнення кожної із визначених довгострокових цілей, а також цільові показники та індикатори для оцінки цільових значень, період реалізації, очікувані довгострокові дії/ініціативи, спрямовані на виконання довгострокових задач, а також відповідальні особи
7. Ресурси	наводиться інформація про кадрові, фінансові та матеріальні ресурси необхідні для реалізації стратегічних цілей та задач, оцінка їх доступності, оцінка цілей та завдань, що повинні бути виконані
8. Потенційні ризики та управління ризиками	містить оцінку ризиків, пов'язаних з реалізацією цілей та задач, та описує принципи управління ризиками
9.Фінансові прогнози	містить прогнози звітів про прибутки (збитки), балансів та звітів про рух грошових коштів на період реалізації стратегії, інвестиційні та фінансові плани
10. Оцінка стратегії, її уточнення та забезпечення дотримання принципів	розділ описує, яким чином підприємство буде відстежувати та оцінювати виконання стратегії та забезпечувати належне та негайне реагування на потенційні відхилення. Він також включає опис процесу уточнень та внесення змін до стратегії
11. Додатки	включає додаткову інформацію, таку як інвестиційний план, стратегія тощо

Розроблений стратегічний план діяльності підприємства узгоджується і затверджується. Важливо зауважити, що процес узгодження і затвердження стратегії має бути динамічним та конструктивним і ґрунтуватися на діалозі. В ході діалогу визначаються цілі підприємства, а також узгоджуються критерії оцінки їх досягнення. Рекомендується встановлювати реалістичні, досяжні, однак і одночасно ефективні і амбітні цілі, що будуть спонукати до активної діяльності.

В свою чергу, стратегічні плани тривалістю три роки чи один рік (зокрема, і фінансовий план та функціональна стратегія підприємства) складаються лише після затвердження стратегічного плану діяльності. Важливо, щоб фінансовий план та функціональні стратегії підприємства розроблялися на основі визначених довгострокових цілей.

Слід наголосити, що процес стратегічного планування є досить тривалим, отже рекомендовано розпочинати цей процес у першій половині року (в травні-червні чи раніше).

Таким чином, у третьому розділі обґрунтовано напрями підвищення ефективності управління фінансовим потенціалом ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» на основі вдосконалення складових стратегії підприємства.

Висновки

Дипломна робота виконана за матеріалами ТДВ «Хмельницьке АТП 16862».

В першому розділі роботи нами: встановлено сутність, види та основні характеристики фінансового потенціалу малих та середніх підприємств; обґрунтовано інструменти формування та управління фінансовим потенціалом підприємств.

Фінансовий потенціал підприємства містить у собі сукупність всіх наявних фінансових ресурсів та можливість їх розподілу. Отже, звідси можна стверджувати про два підходи до розуміння сутності поняття «фінансовий потенціал»: ресурсний та результативний. Серед науковців немає єдиного трактування поняття «фінансовий потенціал підприємства» (рисунок 1.1). Потрібно враховувати всі фактори, які впливають на величину фінансового потенціалу МСП (рисунок 1.2 та 1.3). На основі аналізу різних підходів науковців щодо будови фінансового потенціалу підприємства, пропонуємо здійснити класифікацію ознаками (рисунок 1.4). Фінансовий потенціал підприємств МСБ – це багатогранне поняття із суттєвим сутнісним наповненням та складною структурною будовою. Планування фінансового потенціалу підприємства виступає важливим елементом механізму управління процесами його формування, використання і розвитку (рисунок 1.6, таблиця 1.2). Процес контролю за фінансовим потенціалом підприємства складається із послідовних етапів (рисунок 1.7). Важливим аспектом управління фінансовим потенціалом підприємства є вибір підходів до його реалізації. Фінансовий потенціал, як об'єкт управління, підлягає процесам прогнозування, координування і реалізації, із використанням низки фінансових методів. Аналіз та оцінка фінансового потенціалу підприємства проводиться за науково-методичними комплексними підходами. Система показників аналізу, які об'єднані в окремі блоки (групи) подана у таблиці

А.1. Найбільш вдалим методом побудови інтегрального показника є метод відстаней.

В другому розділі роботи проведено аналітичну оцінку стану та тенденцій фінансового розвитку підприємств малого і середнього бізнесу; здійснено аналіз фінансово-господарської діяльності та показників фінансового потенціалу ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» у 2018-2020 роках.

Динаміка кількості малих та середніх підприємств в Україні подана на рисунку 2.1 та у таблиці 2.1. Протягом останніх десяти років (2010-2020) в Україні у % до загальної кількості діючих підприємств відповідного виду діяльності: кількість середніх підприємств зменшилась на 0,8 %; малих підприємств збільшилась на 0,9 %; мікропідприємств збільшилась на 3,1 %. Протягом 2019-2020 років спостерігаємо, як зменшення загальної кількості підприємств в Україні, так і середніх, малих та мікропідприємств. Це звичайно наслідки пандемії, оскільки саме МСБ є найбільш вразливим у нинішніх умовах. У цілому протягом 2010-2020 років відсоток малих підприємств, які одержали прибуток зростає. Однак, ми спостерігаємо, що тривалий період фінансовий результат діяльності малих підприємств – збиток (за виключенням 2018-2019 р.), у 2020 р. значний збиток. Діяльність середніх підприємств, як і малих, в умовах пандемії Covid-19 характеризується значним спадом прибутковості. Рівень рентабельності підприємств МСБ у 2020 році знижується.

Нами здійснено аналіз діяльності ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» протягом 3 років. Протягом трьох років найбільшу питому вагу у структурі активів ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» займали необоротні активи, які представлені виключно основними засобами. Запаси підприємства не значні, дебіторська заборгованість зменшується, тоді коли є зростання грошей та їх еквівалентів. Це свідчить про ефективність маркетингової політики даного підприємства, є позитивною тенденцією і додає обігові кошти підприємству. Однак, загальний обсяг активів у 2020 році, в порівнянні з 2019 роком, зменшився на 19,59 % (рисунок 2.9). У структурі капіталу підприємства переважав власний капітал, частка якого склала досить значна у 2020 р. 99,08

%. У складі власного капіталу є значний нерозподілений прибуток, додатковий та резервний капітал. Зобов'язання підприємства досить не значні. На основі проведеного аналізу варто відмітити, що ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» є успішним та фінансово стійким підприємством. На підприємстві протягом 3 років спостерігалось зростання чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та чистого прибутку. Це прибуткове підприємство, показники рентабельності є досить значними. Підприємство ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» є платником єдиного податку.

У третьому розділі нами обґрунтовано напрями підвищення ефективності управління фінансовим потенціалом ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» на основі вдосконалення складових стратегії підприємства.

Нами здійснимо комплексну інтегральну оцінку фінансового потенціалу ТДВ «Хмельницьке АТП 16862», що базується на системі показників, які характеризують різні аспекти фінансового стану підприємства. Зведення цих показників до єдиної системи показників аналізу є основою, що дозволяє здійснити комплексну інтегральну оцінку рівня фінансового потенціалу підприємства. Результати оцінювання використовуються в системі управління підприємством у процесі формування напрямів його стратегічного розвитку.

Встановлено незначне погіршення майнового стану підприємства протягом трьох років, про це свідчить значення та незначне зниження коефіцієнту приросту майна. Позитивним є збільшення коефіцієнта мобільності майна, гнучкість підприємства підвищується. Підприємство мало високий рівень платоспроможності та ліквідності, а саме високий рівень мають усі показники: абсолютної, швидкої та поточної ліквідності підприємства. Також високим є рівень фінансової стійкості та рентабельності підприємства, його ділової активності. Слід вказати і на мізерну величину коефіцієнта заборгованості підприємства. На основі розрахованих показників, що подані у таблиці 3.1, нами побудовано узагальнений

показник фінансового потенціалу ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» (рисунок 3.1). Як свідчать розрахунки, загальний показник фінансового потенціалу ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» за трьохрічний період мав позитивну тенденцію до зростання. Найвище значення показника у 2019 році, він склав 0,91, що на 0,48 пунктів вище ніж у 2018 році. У 2020 році рівень показника склав 0,84, це на 0,07 пунктів, або 7,7 % менше ніж у 2019 році. Загалом, показник фінансового потенціалу ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» має високий рівень, оскільки найкращим визнається такий показник фінансового потенціалу значення якого наближається до 1.

За результатами проведених аналітичних процедур, відмічаємо незначне зниження рівня фінансового потенціалу підприємства у 2020 році. У той же час, рівня фінансового потенціалу даного підприємства досить високий. Цей висновок підтверджується і результатами поданого вище аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства.

Побудований механізм управління фінансовим потенціалом подано на рисунку 3.2. Вважаємо, що з метою підвищення рівня фінансового потенціалу, досягнення кращих результатів діяльності підприємства та його подальшого стратегічного розвитку доцільно розробити стратегію, як програму діяльності підприємства на перспективу. Стратегія виступає картою, що допомагає підприємству МСБ зрозуміти як правильно вибрати напрям і далі рухатись. Розробка стратегії підприємства є комплексним процесом довгострокового планування, що допомагає підприємству встановлювати цілі власної діяльності, стратегічні напрями, задачі і інструменти забезпечення їх реалізації. На функціональному рівні стратегічне планування здійснюється щороку. Пропонуємо (рекомендований) графік стратегічного планування для ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» (рисунок 3.4). Пропонуємо стратегічний план діяльності ТДВ «Хмельницьке АТП 16862» (таблиця 3.2), який містить корпоративну стратегію та відповідні бізнес-стратегії.

Список використаних джерел

1. Адамова І. З. Аналіз фінансового стану підприємства: проблемні аспекти та шляхи їх розв'язання / І. З. Адамова, А. Л. Романчук // Облік, аналіз, аудит. – 2017. – № 2. – С. 64–71.
2. Ажаман І.А. Сутність та структура економічного потенціалу підприємства / І.А. Ажаман // Економіка та держава. – 2018. – № 4. – С. 22–25.
3. Алдін М.В. Трактуювання сутності та характеристик поняття «потенціал підприємства» / М.В. Алдін, Н.А. Хрущ // Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених / ред. кол.: Н. А. Хрущ, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та ін. (відп. ред. Н. А. Хрущ). Хмельницький : ХНУ, 2020. – С. 7-10.
4. Блащак Б.Я. Фінансовий потенціал у структурі потенціалу підприємства. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2019. Том 30 (69). –№3. –С. 74-78.
5. Бондаренко О. В. Концепція удосконалення механізму фінансового планування суб'єктів малого підприємництва / О. В. Бондаренко, Г. В. Веріга // Інституціональний вектор економічного розвитку: Зб. наук, праць МІДМУ «КПУ». - Мелітополь: Вид-во КПУ, 2014. - Вип. 7 (2). - С 81-89.
6. Боронос В. Г. Аналіз теоретико-методологічних засад фінансового потенціалу / В. Г. Боронос // Вісник Української академії банківської справи. – 2016. – № 32. – С. 22–26.
7. Возняк Г. В. Фінансовий потенціал підприємств регіону: підходи до розуміння / Г. В. Возняк // Вісник Університету банківської справи Нац. банку України. – К. : УБС НБУ, 2016. – Вип. 2 (8). – С. 27–30.

8. Воронкова А. Г. Потенціал підприємства як основа його довгострокового розвитку / А. Г. Воронкова, Ю. С. Погорелов // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 4 (94). – С.71–84.
9. Гаєвська Л. М. Фінансовий потенціал – основа економічного управління підприємством [Електронний ресурс] / Л. М. Гаєвська, О. І. Марченко // Приазовський економічний вісник. – 2020. – Вип. 1 (18). – С. 20 – 25. – Режим доступу : http://rev.kpu.zp.ua/journals/2020/1_18_ukr/6.pdf
10. Гнатишин Л. Б. Сутність та структура фінансового потенціалу фермерських господарств: теоретичний аспект [Електронний ресурс] / Л. Б. Гнатишин. – Режим доступу: http://archive.nbuiv.gov.ua/portal/soc_gum/vldfa/2010_18/Gnatyshyn.pdf (дата звернення: 10.09.2021)
11. Гузенко Т. С. Фінансовий потенціал розвитку сільськогосподарських підприємств / Т. С. Гузенко // Вісник Сумського національного аграрного університету. – Сер.: Фінанси і кредит. – 2018. – № 1. – С. 25–28.
12. Давиденко Н.М. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007. 328 с.
13. Демчишак Н. Інвестиційний та фінансовий потенціал в умовах відкритості економіки: специфіка формування / Н. Демчишак // Вісник ЛНУ. – 2016. – № 41. – С. 156–164.
14. Демчишак Н. Теоретико-методологічні підходи до визначення економічного змісту фінансового потенціалу / Н. Демчишак // Формування ринкової економіки в Україні. – 2017. – Вип. 19. – С. 200–206.
15. Жариков В.Д. Механизм планирования и оценки экономического потенциала промышленного предприятия /В.Д. Жариков, С.Ю. Воеводкин //Вопросы современной науки и практики. Университет им. В. И. Вернадского. - 2012. - №4(42). - С. 193-199.

16. Іванець О. О. Концептуальні підходи до управління потенціалом розвитку підприємства / О. О. Іванець. // Економіка, організація і управління підприємством. - 2012. - №4. - С. 151-155.
17. Ільїна К. Фінансовий потенціал інноваційного розвитку підприємства / К. Ільїна // Формування ринкової економіки в Україні. – 2018. – Вип. 19. – С. 256–261.
18. Кирилова Л. І. Фінансовий потенціал підприємства та його складові / Л. І. Кирилова, Д. Д. Тодорова // Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2013. – № 2. – С. 298–301.
19. Коваль Л.В. Економічний потенціал підприємства: сутність та структура / Л.В. Коваль // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2010. – № 690. – С. 59-65.
20. Комарецька П. В. Управління фінансовим потенціалом підприємств. [Електронний ресурс] / П. В. Комарецька. – Режим доступу: <http://avtoreferat.net/> (дата звернення: 10.09.2021).
21. Кондрашевська О.Г. Формування механізму фінансового управління стійким функціонуванням машинобудівного підприємства / О.Г. Кондрашевська // Вісник економіки транспорту і промисловості. - 2011. - № 36. - С. 348-354.
22. Корпоративне управління в Україні: процеси формування та розвитку: монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. Н.А. Хрущ. – К.: Кафедра, 2012. – 300 с.
23. Костевич О. Д. Фінансовий потенціал як фактор сталого розвитку / О. Д. Костевич // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки». – Чернігів : ЧДТУ, 2016. – Вип. 43. – С. 54–59.
24. Кузенко Т. Б. Методичні підходи до управління фінансовим потенціалом підприємства / Т. Б. Кузенко, Н. В. Сабліна. // Економіка та управління національним господарством. - 2015. - №4. - С. 123-130.

25. Кузьмін О. Є. Діагностика потенціалу підприємства / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник // Маркетинг і менеджмент інновацій. – Вип. 1. – 2011. – С. 155-166.
26. Купира М.І., Колтунович О.В., Сокол Х.Я. (2021). Фінансовий потенціал підприємства: формування та детермінанти нарощення. Економічний форум, 1(1), 127-134. <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2021-1-15>
27. Малик О. В. Конкурентний потенціал як основа формування конкурентоспроможності підприємства / О. В. Малик, М. В. Стахова // Глобальні та національні проблеми економіки. – Вип. 16. – 2017. – С. 468-473.
28. Маринич І. А. Сучасні підходи до діагностики фінансового потенціалу підприємства / А. Маринич, І. І. Дзіковський // Науковий вісник. – К. : НЛТУ України, 2013. – Вип. 20. – С. 105–108.
29. Марченко В.М., Бондар А.І. Управління фінансовим потенціалом підприємства. Ефективна економіка. - 2018. - № 11. <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6644>
30. Маслак О. І. Особливості оцінювання фінансового потенціалу промислового підприємства / О. І. Маслак // Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського. – 2014. – № 77. – С. 124–129.
31. Маслиган О. О. Сутність фінансового потенціалу як економічної категорії / О. О. Маслиган // Економічний простір. – 2014. – № 4. – С. 271–277.
32. Мельник І. І. Оцінка та діагностика фінансового потенціалу підприємств / І. І. Мельник // Економічний простір. – 2014. – № 20. – С. 190–199.
33. Методичні рекомендації по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій [Електронний ресурс] : рекомендації : [прийнято Державною податковою адміністрацією України 27 січ. 1998 р.] –

Режим доступу: <http://www.zakon.nau.ua/doc/?code=v2117225-98> (дата звернення: 10.09.2021).

34. Методичні рекомендації щодо оплати праці працівників малих підприємств [Електронний ресурс] : рекомендації : [прийнято Міністерством праці та соціальної політики 13 сер. 2004 р.]: офіц. текст: станом 1 лют. 2018 р. – Режим доступу: <http://www.zakon.nau.ua/doc/?code=v0186203-04>. (дата звернення: 10.09.2021).

35. Мілінчук О. В. Інтегральна оцінка фінансового потенціалу підприємств харчової промисловості Житомирського регіону / О. В. Мілінчук // Університетські наукові записки. – 2012. – № 30. – С. 368–373.

36. Міценко Н. Г., Мудрий М. Р. Методичні підходи до оцінювання фінансового потенціалу підприємств / Н. Г. Міценко, М. Р. Мудрий // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – № 22. – С. 213–219.

37. Офіційна сторінка Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

38. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [Електронний ресурс]: [прийнято Міністерством фінансів 24 січ. 2011 р.]: офіц. текст: станом на 1 лют. 2018 р. – Режим доступу: <http://www.pro-u4ot.info/> (дата звернення: 10.09.21).

39. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації №121 [Електронний ресурс]: [прийнято Міністерством фінансів 8 лют. 2001 р.]: офіц. текст: станом на 1 лют. 2017 р. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01> (дата звернення: 10.09.2021).

40. Пробоїв О. А. Формування та нарощування стратегічного потенціалу підприємства інструментами фінансового інжинірингу, теоретико-методологічні аспекти: монографія / О. А. Пробоїв, [НАН України, інститут економіки промисловості]. – Донецьк: Вид-во «Ноулідж», 2010. – 235 с.

41. Руда Р. В. Збалансована система оцінки фінансового потенціалу підприємства / Р. В. Руда // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2013. – № 4 (16). – С. 170–172.
42. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник / Г. В. Савицька. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2005. – 662 с.
43. Семенов Г. А. Діагностика фінансово-економічного стану підприємства / Г. А. Семенов, О. В. Яровская // Вісник економічної науки України. – 2011. – № 1. – С. 137–141.
44. Стецюк П. А. Методичні аспекти оцінки фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств / П. А. Стецюк // Вісник Сумського аграрного національного університету. – 2012. – № 1. – С. 11–17.
45. Стецюк П.А. Теоретичні та практичні аспекти організації планування фінансового потенціалу підприємств / П.А. Стецюк, Г.В. Корнійчук // Економіка. Менеджмент. Бізнес, № 4 (22), 2017. С.12-18.
46. Хрущ Н. А. Методологічні засади моделювання системи забезпечення фінансово-економічної безпеки в умовах невизначеності і багатомірності ринкового середовища/ Н.А. Хрущ, П.М. Григорук // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка». – 2017. – №. 1 (7) – С. – 198-204.
47. Хрущ Н. А. Фінансово-аналітичні дослідження діяльності інститутів фінансового ринку / Н.А. Хрущ, І.О. Доценко: навч. посіб. – Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2020. – 360 с.
48. Шандрівська О. Є. Підходи до управління потенціалом підприємства та його стратегічним розвитком / О. Є. Шандрівська, В. В. Кузяк, О. М. Бек // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. - 2013. - № 776. - С. 442-448. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2013_776_67
49. Khrushch N. A. Conception of modeling the system of ensuring financial economic security / P. M. Hryhoruk, N. A. Khrushch, O. V. Chuniak // Науковий

вісник Полісся. - 2019. - № 1 (17). - С. 158-165.
<http://nvp.stu.cn.ua/uk/component/k2/item/1102-hryhoruk-p-m-khrushch-n-a-chuniak-o-v-conception-of-modeling-the-system-of-ensuring-financial-economic-security.html>

50. Khrushch N. Government Incentives for Entreprenurship as a Tool For Securing Its Competitiveness at the International Market / N. Khrushch, .I Forkun // Mechanisms of interaction between competitiveness and innovation in modern international economic relations: collective monograph/ edit by M.Bezpartochnyi in 4 vol. – Riga : ISMA University ; “Landmark” SIA, 2017. - Vol. 4. - 250p. - P. 45-54.

51. Khrushch N. The formation of the financial strategy of the company / N. Khrushch, O. Chuniak // Foresight management: formation and transformation adaptive business organizations: International collective monograph / Edited by O. Garafonova. – Tbilisi : Promotion agency “MP Group”, 2017. – Vol 1. – pp. 80 - 90.

52. Жарук А.П. Сучасні тенденції управління фінансовим потенціалом малих та середніх підприємств / А.П. Жарук, Н.А. Хрущ // Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених / ред. кол.: Н. А. Хрущ, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та ін. (відп. ред. Н. А. Хрущ). Хмельницький : ХНУ, 2021. – С. 10-12.